

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Pověsti Středních Brd v mateřské škole

Vypracovala: Kateřina Sazimová

Vedoucí práce: PaedDr. Alena Váchová

České Budějovice 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejněním své práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne

Podpis studenta

Poděkování

Rada bych poděkovala své vedoucí práce PaedDr. Aleně Váchové za odborné vedení mé závěrečné práce, cenné rady a pomoc při zpracování této práce. Zároveň bych chtěla poděkovat i své rodině za trpělivost a podporu během mého studia a v neposlední řadě i mateřské škole, ve které jsem si mohla celou práci ověřit a výsledky zkonzultovat.

Abstrakt

Cílem této práce Pověsti středních Brd v mateřské škole je navrhnout a zrealizovat vzdělávací program, který děti předškolního věku seznámí s vybranými pověstmi Středních Brd. V teoretické části se práce zaměřuje na vzdělávání v mateřských školách, jeho současnou podobu a plánování, na Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Dalším bodem teoretické části je pověst jako literární žánr i stručný obsah pověstí, které se zabývají nejbližším okolím dané školy. Není vynechán ani stručný popis Brd. V praktické části jsou zpracovány tři tematické celky zaměřené na seznámení předškolních dětí s pověstmi Brd. Celky komplexně působí na osobnost dětí pomocí vhodných metod pro předškolní vzdělávání. Pro vyhodnocení zpracovaného programu byla využita metoda pozorování, reflexe z videozáznamu, hodnotícího rozhovoru s učitelkou dané třídy a rozhovor ověřující poznatky dětí. Připravený materiál se ukázal jako funkční a vhodný k opakované realizaci i pro další ročníky dětí.

Klíčová slova: pověst; vzdělávací nabídka; předškolní vzdělávání; Brdy; Fabián

Abstract

The aim of this work “Pověsti středních Brd” in Kindergarten is to design and implement a thematic unit that will acquaint preschool children with selected legends of the central part of Brds. In the theoretical part, the work focuses on education in kindergartens, its current form and planning, and the Framework Educational Program for Preschool Education. Another point of the theoretical parts is legend as a literary genre as well as a brief content of legends which deal with the immediate surroundings of the school. The final work also contains a brief description of the Brd area. In the practical part, there are three thematic units focused on acquainting preschool children with the legends of Brd. The units have a comprehensive effect on the personality of children using appropriate methods for preschool education. For the evaluation of the processed program the observation method, reflections from a video recording, an evaluation interview with the teacher of the given class and an interview verifying the children's knowledge. The prepared material proved to be functional and suitable for repeated realization in kindergarten across different year groups.

Word key: legends; educational offer; preschool education; Brds; Fabian

Obsah

ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČÁST	9
1 VZDĚLÁVÁNÍ V MATEŘSKÉ ŠKOLE	9
1.1 Současné předškolní vzdělávání.....	9
1.1.2 Osobnostně orientovaný model	10
1.1.3 Didaktika předškolního vzdělávání.....	11
1.2 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání	14
1.2.1 Cíle.....	14
1.2.2 Podmínky předškolního vzdělávání.....	16
1.2.3 Vzdělávací obsah	17
1.2.4 Plánování v mateřských školách.....	18
1.2.5 Evaluace	19
2 POVĚST.....	21
2.1 Pověst jako součást lidové slovesnosti	21
2.2 Využití pověsti v předškolním vzdělávání	22
2.3.1 BRDY	22
2.3.2 Pověst o Fabiánovi	23
2.2.3 Pověst o původu jmen Dobřív a Strašice.....	24
2.2.4 Pověst o Melmatěji	24
PRAKTICKÁ ČÁST	26
3 VZDĚLÁVACÍ PROGRAM „Pověsti Středních Brd“	26
3.1 Charakteristika programu	26
3.1.1 Cíle a výstupy programu.....	26
3.1.2 Podmínky realizace programu	28
3.2 Přípravy k tematickým celkům	29
3.2.1 Seznamme se s Fabiánem	29
3.2.2 O původu jmen vesnic Strašice a Dobřív	34
3.2.3 Pověst o Melmatěji	38
4 VYHODNOCENÍ PROGRAMU	44
4.1 Evaluační otázky a metody.....	44
4.2 Sebereflexe na základě videozáznamu	44

4.2.1 Realizace celku o Fabiánovi a její reflexe	45
4.2.2 Realizace celku o původu jmen vesnic Strašice a Dobřív Fabiánovi a její reflexe	49
4.2.3 Realizace celku O Melmatěji a její reflexe.....	51
4.3 Rozhovor s dětmi	54
4.4 Hodnocení programu paní učitelkou	56
5 DISKUZE.....	58
ZÁVĚR.....	60
ZDROJE	61
PŘÍLOHY.....	63

ÚVOD

Téma mé bakalářské práce se týká méně prozkoumané oblasti. Proběhlo již mnoho výzkumů o významu pohádek v životě dětí, avšak o významu pověstí jsem se nikde nedočetla. Využití pověstí v mateřské škole není obvyklé, ačkoliv se jedná o velice přirozený a poutavý žánr literatury, jenž se zdá být mostem mezi pohádkou a naukou historie. Sama jsem jako malá mnoho pověstí neznala. V současné době se v místní knihovně pořádají besedy o Brdech, vychází mnoho knih o jejich krásách i historii. Dokonce jsou i zpracované již zmíněné pověsti, které mě společně s poutavými písněmi zdejšího písničkáře a učitele základní školy, jež jistě stojí za poslech, k námětu mé práce přivedly.

Cílem mé práce je vytvořit materiál pro mateřské školy s využitím pověstí o nejbližším okolí, který osobně ověřím v mateřské škole. Záměrem je poskytnout dětem přirozenou formou učení o místě, kde žijí, s prvotním poznáváním historie.

V teoretické části se zabývám vzděláváním v mateřské škole. Seznámím čtenáře se současnou podobou předškolního vzdělávání a osobnostně orientovaným modelem výchovy a vzdělávání. Objasním specifikum didaktiky předškolního vzdělávání se zaměřením na metody doporučené Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání, který je v práci také zahrnut. Co je to pověst, i konkrétní příběhy jsou popsány v druhé polovině teoretické části práce. V jejím závěru jsou krátce popsány Brdy.

V praktické části je formou tří tematických celků vypracován vzdělávací program. Plánované činnosti jsou podrobně popsány a program je tedy vhodný i pro začínající učitele mateřských škol. Výběr pověstí jsem volila nejprve obecně pro seznámení s oblastí Brd a následující pro poznání významu pojmenování vesnice, ve které se daná škola nachází. Třetí pověst byla zvolena podle mé osobní oblíbenosti i poutavosti děje s poučným koncem. Praktická část se zabývá i následnou realizací tematických celků, kdy je k objektivní sebereflexi použit videozáznam a hospitace paní učitelkou dané třídy. Pro porovnání výsledků znalostí dětí je použit rozhovor s totožnými otázkami před i po realizaci činností.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VZDĚLÁVÁNÍ V MATEŘSKÉ ŠKOLE

„Výchovná činnost zaměřená na malé děti provázela lidstvo pravděpodobně odjakživa, ale její cíle, obsah a metody prošly složitým a pozoruhodným vývojem.“ (Opravilová, E. s. 10). Aby výchova a vzdělávání dětí v předškolním věku byla komplexní a co nejvíce rozvíjející, je nutná dostatečná odbornost a snaha o neustálý rozvoj. O to se stará již plnohodnotný a všeobecně uznávaný vědní obor předškolní pedagogika. Většina předškolního vzdělávání se v České republice přesunula do institucí. Mateřské školy mají možnost přijímat děti od dvou let, avšak běžnější a dle např. Hermana je vhodnější nástup do mateřské školy až po třetím roce života. Horní hranice vzdělávání v mateřské škole je v rozmezí mezi šestým a sedmým rokem dítěte, a to podle jeho zralosti pro vstup do základní školy. Dle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), a vyhlášky č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, je povinná předškolní docházka pro děti od pěti let, a to alespoň na čtyři hodiny denně mimo prázdninový provoz.

1.1 Současné předškolní vzdělávání

V dnešní době se předškolní vzdělání řídí podle kurikulárního dokumentu, jehož název je Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, zkráceně RVP PV.

Podle RVP PV se předškolní vzdělávání, stejně jako ostatní stupně vzdělávání, „orientuje k tomu, aby si dítě od útlého věku osvojovalo základy klíčových kompetencí a získávalo tak předpoklady pro své celoživotní vzdělávání, umožňující mu se snáze a spolehlivěji uplatnit ve společnosti znalostí“ (RVP PV, s. 6).

Úkolem předškolního vzdělávání je doplňovat rodinnou výchovu a poskytnout dítěti všestranný rozvoj jeho osobnosti. Snaží se o to, aby v dítěti vybuodovalo zájem o budoucí vzdělávání a radost z poznání a začlenění se do společnosti. Dává dostatek

podnětů k jeho aktivnímu rozvoji. Dítě tak dostává odbornou péči a lze takto pomoci i rodině při podezření na odchylku ve vývoji.

Koťátková (2008) připomíná, že předškolní vzdělávání prošlo mnoha proměnami a reformami. Od roku 1993 se v České republice mateřské školy hlásí k výchově a vzdělávání podle osobnostně orientovaného modelu. Soudobé předškolní vzdělávání tedy neusiluje o sjednocení dětských výkonů, dovedností a schopností, nýbrž o maximální rozvinutí osobnosti dle individuálních možností a zájmů dětí.

V současné mateřské škole je podle vyhlášky č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání možné umístění až 28 dětí do jedné třídy. Je na každé škole, zda upřednostní heterogenní či homogenní uspořádání tříd. Je také možná integrace dětí se specifickými vzdělávacími potřebami do běžné třídy. Jelikož si každá škola vytváří svůj školní vzdělávací program, je možné zařazení i alternativních prvků. Vznikají také alternativní mateřské školy, jako např. lesní, Montessori, waldorfské, daltonské, Začít spolu apod. Existuje také rozsáhlá možnost vzdělávání učitelek mateřských škol, a to i na vysokoškolské úrovni.

1.1.2 Osobnostně orientovaný model

Na rozdíl od předchozí éry vzdělávání, která byla zaměřená na kolektivistickou výchovu zabývající se spíše potřebami společnosti, se osobnostně orientovaný model výchovy a vzdělávání zaměřuje na individuální potřeby, schopnosti a zájem dítěte. Tento styl výchovy vychází z pedocentrismu a myšlenek Ellen Keyové. Podle Koťátkové (2008) dítě a jeho osobnost dostaly dostatečnou důvěru, aby vedly směr vývoje mateřských škol. Ve školách se tedy začala uplatňovat individualizace ve vzdělávání. *„Individualizace ve vzdělávání je založena na specifickém přístupu k potřebám lidí, kteří jsou vzděláváni. Lidé disponují rozdílnými znalostmi, schopnostmi a dovednostmi, které je důležité v jejich vzdělávání respektovat.“* (Brdek, Vychová, s. 24). Důvody, proč je důležitá individualizace ve vzdělávání, uvádí Krejčová s Kargerovou (2003). Každé dítě by mělo dostat šanci rozvíjet se komplexně, nejen v jeho fyzické či rozumové stránce, ale také citové a volní, a to v jeho osobním maximálním rozsahu. Vzdělávání navazuje na jeho

již dosaženou úroveň vzdělání, zkušenosti a osvojených dovedností. Důležité je, aby každé dítě mělo šanci rozvíjet své silné stránky, a tak poznávat úspěch při vzdělávání. Výsledkem budou převážně pozitivní emoce a motivace do následného vzdělávání. Toto vzdělávání také přináší pocit sebejistoty, spokojenosti se sebou samým a schopnost autoevaluace. A v neposlední řadě, aby dítě bylo schopné pochopit a přijímat odlišnosti ostatních.

Opravilová (2003) připomíná znaky, které formují osobnostně orientovaný model výchovy. Patří k nim vřelý a partnerský přístup k dítěti, rovnocenný vztah mateřské školy a rodiny, spolupracující vztah mateřské a základní školy, učení hrou, velký prostor pro samostatnost, spontánnost a tvořivost, možnost alternativních přístupů a hlavně již zmiňovaný princip individualizace. Je to model výchovy, který hlásá, že neexistuje pouze jedna cesta k dosažení vytyčených cílů, ale je proměnlivá a velice variabilní, je taková, aby odpovídala osobnosti dětí, učitelky ale i prostředí a klimatu, ve kterém výchova i vzdělávání probíhá. Tento proud neupřednostňuje intelekt dítěte, ale jeho citový rozvoj, sociální a volní vazby, aby mu zajistil pocit bezpečí, jistoty a tím pádem i šťastné dětství. Tímto vytváří podmínky k prožitkovému učení. Výchova a vzdělávání je tudíž proces dynamický a proměnlivý. Jeho kvalita záleží na profesionalitě učitelky, která hledá různé metody a vytváří ve třídě podmínky tak, aby vyhovovaly individuálním potřebám dětí a byly dostatečně podnětné.

1.1.3 Didaktika předškolního vzdělávání

Didaktika je pedagogická disciplína zabývající se teorií vyučování. Jejím předmětem jsou cíle, obsah, metody a organizační formy ve vyučování (Průcha, 2009). Jelikož každá věková skupina ale například i volnočasové vzdělávání či odborné vzdělávání si žádá odlišné metody, organizační formy atd., didaktika se dělí na různé odnože. V mateřské škole se využívá didaktika předškolního vzdělávání. Je nutné, aby výchova a vzdělávání v mateřské škole bylo systematické, cílevědomé, komplexní, provázané a respektující k osobnosti dítěte.

V mateřské škole převládá hra, nikoliv frontální učení. Dítě tedy nabírá vědomosti a většinu dovedností a schopností formou hry. V tom je zásadní rozdíl oproti školnímu vzdělávání. Didaktika předškolního vzdělávání se tedy zaměřuje jak na řízené činnosti, i na ty spontánní. Podle Šmelové (2018) by učitel měl po čase do spontánních aktivit lehce vstupovat, aby hru posouval o další úroveň dál a provokoval děti k dalšímu rozvoji. Děti předškolního věku se učí převážně nápodobou, tudíž výchova a vzdělávání probíhá i během stolování, přesunů a převlékání v šatně, hygieny, odpoledního odpočinku a pobytu venku.

Organizační formy chápeme jako uspořádání dětí během výchovných a vzdělávacích činností (Krejčová, 2015). Hromadné či frontální učení probíhá při zapojení všech nebo alespoň většiny dětí do jedné činnosti. Toto uspořádání vyžaduje od dětí přibližně stejné tempo, úroveň dovedností a schopností, a také obdobný způsob provedení. Není při ní takový prostor pro individualizaci, ale rozhodně také patří do mateřské školy. Krejčová a spol. (2015) tvrdí, že tato forma je vhodná pro ranní či komunitní kruh, kdy při ní děti trénují trpělivost, schopnost naslouchat si navzájem, a naplňuje se tak jejich potřeba sounáležitosti a řádu.

Další formou výuky je skupinové uspořádání. Děti jsou rozděleny do skupin, kdy i pouze dvě děti mohou tvořit skupinu. Šmelová s Prášilovou (2018) uvádí, že tato forma je mnohem vhodnější pro předškolní vzdělávání. Učitel však musí být velice dobrým pozorovatelem a dobře znát své žáky, aby rozdělení do skupin nebylo nahodilé, ale odpovídalo obtížnosti úkolu a schopnosti dětí spolupracovat. Nyní mají možnost se více zapojit i méně průbojně děti a podporují vlastní aktivní zapojení. Tato forma výuky je náročnější na přípravu a organizaci, ale pokud je prováděná promyšleně a dostatečně pružně, dodává nejvíce prostoru pro spolupráci dětí. Krejčová upozorňuje, že mnoho pedagogů si zaměřuje skupinovou výuku s hromadnou činností pouze prováděnou postupně. Ze skupinové práce nevzniknou stejné výrobky stejného počtu, jaký je počet dětí ve třídě, nýbrž společný skupinový výrobek nebo činnost, kdy se děti musí společně dohodnout k jednomu cíli.

Třetí formou je individuální výuka, kdy učitel nebo i asistent pedagoga se věnuje pouze jednomu z dětí. Tato forma je obvykle využívána převážně k nácviku dovedností, jež danému dítě nejdou, bohužel nikoliv k prohlubování nadání či zájmů dítěte. Je to

forma, která se také hojně využívá při práci s dětmi se specifickými potřebami učení. Krejčová (2015) zmiňuje, že je neuskutečnitelné, aby se výuka v mateřských školách převážně organizovala individuální výukou kvůli vysokému počtu dětí ve třídě a zároveň i zmiňuje, že by to ani nebyla nejvhodnější forma pro podporu individualizace. Té nejvíce vyhovuje skupinová práce, kdy děti spolupracují, využívají svých silných stránek a s těmi slabšími pomohou vrstevníci. I tempo práce si udávají děti samy.

Učitel má na výběr z mnoha metod, kterými uskuteční vzdělávání. Šmelová s Prášilovou (2018) uvádí dvě rozdělení metod. První je klasifikace podle I. J. Lerner, jež je zaměřená spíše na poznávací činnosti žáka. Jedná se o skupiny reproduktivní, produktivní a metodu problémového výkladu. Josef Maňák (2003) uspořádal metody na aspekt didaktický, psychologický, logický a varianty metod z hlediska fází výuky a hlediska forem vzdělávání a prostředků. Ty se dál dělí. Podle Šmelové a Prášilové (2018) se v mateřské škole nejvíce uplatňují metody slovní, názorně demonstrační, didaktické hry, hry s pravidly a metody situační neboli případové. V RVP PV (2018) jsou doporučené metody prožitkového a kooperativního učení hrou a činnostmi dětí, již zmíněné situační a spontánní sociální učení.

Metoda prožitkového učení je založena na spontaneitě a citovém prožitku dítěte. Ačkoliv se jedná o činnosti prvotně připravované učitelkou, měly by vycházet z dětské zvědavosti a jejich rozhodnutí se do činnosti zapojit. Prožitkové učení by podle Havlíkové a kol. (2008) mělo obsahovat následující znaky: Spontaneitu – dítě si vybere, zda se do činnosti zapojí. Objevnost – učitelka dětem činnost nabídne jako problém a následné řešení je zcela v jejich režii, při něm objevují a tvoří nové hodnoty i zkušenosti. Komunikativnost – tento znak propojuje prožitkové učení s kooperativním. Je vhodné a pro hlubší poznání a pochopení prožitku prospěšné, aby se na činnosti podílela skupina, dvojice nebo alespoň dítě s učitelkou. Aktivita a tvořivost je také důležitá pro zachování prožitkového učení, v případě nedodržení této zásady by se jednalo o podávání hotových informací a to je v rozporu s touto metodou. Dále Havlíková uvádí konkrétnost ve smyslu přímé aktivity, jakou je například hra, experiment a manipulace. Posledním znakem je celostnost, kdy děti zapojují všechny smysly.

Kooperativní učení je založeno na spolupráci dětí ve skupině. Společně se snaží dobrat k vytyčenému cíli. Kasíková (2016) uvádí, že základem kooperativního učení je sdílení, spolupráce a podpora. Také upozorňuje na záměnu kooperativního učení a pouhou organizaci ve skupině. Pokud skupina nebude společně pracovat, myšleno tak, že většina či každý něčím přispěje a společně prodiskutují a zváží všechny možnosti, nejedná se o kooperativní učení, ale již o zmíněnou skupinovou formu učení, kdy děti pracují na stejném úkolu, avšak každý samostatně.

Situační učení vychází z využití nastolené situace k naplnění cílů předškolního vzdělávání. Situace mohou být vytvořené učitelem nebo spontánně vzniklé. Jde o prožití a tedy nejvhodnější učení pro děti předškolního věku (RVP PV, 2018).

1.2 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání udává požadavky, podmínky a pravidla pro mateřské školy, lesní mateřské školy a přípravné třídy. Popisuje společný závazný rámec, definuje cíle, obsahy, podmínky i očekávané výsledky vzdělávání. Poskytuje informace ohledně evaluace školy a jejího vzdělávání. V RVP PV můžeme také nalézt informace pro zpracování školního vzdělávacího programu a jaké má učitel povinnosti. Je zde také popsáno jak vzdělávat žáky se specifickými potřebami učení, děti nadané a děti od dvou do tří let (RVP PV, 2018).

1.2.1 Cíle

Cíle předškolní výchovy podle RVP PV jsou rozděleny do dvou úrovní, a to na obecné a oblastní. Obecná úroveň se dále dělí na rámcové cíle a klíčové kompetence. Rámcovými cíli jsou rozvoj dítěte, jeho učení a poznávání, dále osvojování hodnot a v neposlední řadě získávání osobnostní samostatnosti (RVP PV, 2018). Rozvojové cíle se týkají tělesného rozvoje, zdraví, celkové pohody, rozvoje myšlení, smyslového vnímání, řeči a paměti, pozornosti, tvořivosti, zvědavosti a celkové chuti poznávat a učit se. Můžeme se u nich zeptat: „Co se právě teď dítě učí?“. Hodnotové cíle se zabývají

otázkou, na jakých hodnotách by měla být založena naše společnost, nedotknutelností lidských práv, rovnoprávností individuální svobodou, solidaritou ke slabším a znevýhodněným, úctě k člověku, tradicím, kulturnímu dědictví, jazyku apod. Zeptáme se: „S jakou hodnotou se právě teď setkává?“. A postoje se týkají toho, jaký prostor pro samostatnost můžeme dítěti poskytnout, např. v sebeobsluze, péči o prostředí kolem nás, ve volbě činností, v rozhodování, vyjadřování, řešení problémů a konfliktů, ve stravování atd., vést k vlastní odpovědnosti. A na tyto cíle se zeptáme: „Jaký má dítě právě teď prostor pro samostatnost a možnost ovlivnit situaci ve které se nachází?“ (Svobodová E. a kol, 2010).

Klíčové kompetence jsou vyjádřeny výstupy, které by dítě mělo ovládat, samozřejmě s ohledem k jeho individuálním možnostem, na konci své předškolní docházky. Tento soubor výstupů je následně dále rozvíjen a podporován po zbytek školního vzdělávání. Jako první je v RVP PV popsána kompetence k učení. Dítě na konci předškolního vzdělávání se dokáže soustředit, je zvědavé, má chuť se učit a poznávat okolní svět, o kterém má již základní poznatky. Další je kompetence k řešení problému. Dítě by mělo vědět, že chyba není nepřítel a lze se z ní mnohé naučit, vnímá problémy jako součást života, které je nutné řešit. Jednoduché a již prožité konflikty dokáže vyřešit samo, ty náročnější s oporou dospělého. Učí se jednat metodou pokus omyl a dokáže vymýšlet nové postupy či varianty řešení. Třetí je kompetence komunikativní. Nejen že dítě již mluví gramaticky správně ve větách a rozumí slyšenému, ale dokáže se dorozumět neverbálně a rozliší i některé symboly. Mělo by bez studu a zábran komunikovat s dospělými (nutno, aby dbalo na svou bezpečnost) a vědět, že jsou i lidé s odlišnou řečí. Dovede si dohledávat informace a pracovat s nimi, má širokou slovní zásobu, kterou si aktivně rozšiřuje. V RVP PV následuje kompetence sociální a personální. Dítě je odpovědné za své jednání, dovede si utvořit svůj názor, je vnímavé vůči lidem ve svém okolí a dokáže respektovat odlišnosti, rozpozná nevhodné chování, dokáže dodržet dohodnutá pravidla. A poslední je kompetence činnostní a občanská, kdy dítě chápe, že je svobodnou bytostí a odpovídá za své činy, ale zároveň ví, že nesmí zasahovat do práv ostatních. Vnímá, co se v jeho blízkém okolí děje, a ví, že může ovlivnit, v jakém prostředí žije. Dokáže si vážit práce a má základní pracovní návyky (RVP PV, 2018).

1.2.2 Podmínky předškolního vzdělávání

Podmínky předškolního vzdělávání se dělí do sedmi podoblastí. První jsou v RVP PV (2018) popsány věcné podmínky, které udávají, jak velký má být prostor mateřské školy, jaké má mít vybavení, aby prostředí bylo hezky upravené a příjemné nejen dětem ale i dospělým, a hlavně, aby vše splňovalo hygienická a bezpečnostní nařízení.

Dále je popsána životospráva mateřské školy. Strava musí být pestrá, vyvážená a splňovat hygienické zásady. Děti musí být po celou dobu pobytu v MŠ poskytnut volně přístupný pitný režim. Dítě má jistotu v denním režimu, který je dostatečně pružný pro jejich individuální potřeby a občasný netradiční program mateřské školy. Pobyt venku je pro zdravé návyky života dětí přínosný, tudíž i na jeho dostatek je poukázáno v RVP PV. Vše by mělo odpovídat aktuálním potřebám dětí. Ty by neměly být do ničeho nuceny a to zejména do jídla či spánku. Jelikož se děti nejvíce naučí nápodobou, tak je myšleno i na učitele mateřské školy, který by měl jít příkladem ke zdravému životnímu stylu. Pokud má dítě uspokojené výše zmíněné potřeby díky správné životosprávě, je to základ pro jeho vzdělávání. Následuje potřeba bezpečí a jistoty, kterou zajišťují psychosociální podmínky. Například postupná adaptace je pomocí pro nově příchozí děti do mateřské školy. Učitel respektuje individualitu dětí, jejich tempo, potřeby a zralost. Snaží se děti podporovat, dopřát dostatek volnosti s hranicemi a celkově k nim přistupovat s respektem. Ve třídě by měla převládat přátelská atmosféra a příjemné klima. Všechny děti by se ve třídě měli cítit přijímané, chtěné a v bezpečí.

Správná organizace chodu mateřské školy je, když řízené a spontánní činnosti jsou časově vyvážené, děti mají prostor na adaptaci a dostatek času i prostoru pro spontánní hry. Také je nutné, aby měly možnost soukromí a klidné místo, kde by mohly relaxovat, s tím i souvisí stanovený počet dětí na třídu. Pozornost učitele by měla být směřována na děti a jejich vzdělání.

Řízení mateřské školy je další z podoblastí podmínek předškolního vzdělávání. Nejen klima ve třídě mezi dětmi a paní učitelkou by mělo být přívětivé a respektující, ale i mezi učitelkami vzájemně, učitelkami s ředitelem a učitelkami s rodiči. Každý zaměstnanec má přesně určenou náplň práce. Celý pedagogický sbor by měl

spolupracovat na vytváření školního vzdělávacího programu, jeho hodnocení a evaluaci. Je důležité, aby mateřská škola byla úzce v kontaktu se spádovou základní školou a svým zřizovatelem.

Každá mateřská škola také potřebuje personální a pedagogické zajištění. Pedagogové by měli být erudovaní a stále se průběžně vzdělávat, toto by měl podporovat i ředitel dané školy. Jestliže ve škole není logoped či speciální pedagog, spolupracuje mateřská škola s odborníky (nejčastěji s pedagogicko-psychologickou poradnou, logopedem, klinickým psychologem, lékařem apod.).

A finální podoblast je spoluúčast rodičů. I zde je důležité, jaké je nastavené klima mezi učitelem a rodičem, ideální je, pokud je vstřícné, otevřené a důvěřivé. Rodič má právo na diskrétnost a veškeré informace ohledně svého dítěte. Může se také podílet na chodu mateřské školy a být aktivní v některých programech mateřské školy. Pokud má rodič zájem je možné mu poskytnout informace o trendech ve výchově a vzdělávání předškolních dětí (RVP PV, 2018).

1.2.3 Vzdělávací obsah

Obsah předškolního vzdělávání je v RVP popsán jako učivo, pro předškolní vzdělávání má činnostní povahu a tak je nahrazen pojmem vzdělávací nabídka. Tato nabídka je propojená a její dělení v rámcovém programu by mělo být pomocné. Vzdělávací činnost je tedy celistvá, komplexní a respektující k individuálním možnostem dětí. Tento obsah je shrnut pro všechny věkové kategorie předškolního vzdělávání, učitel by tedy měl vzdělávací program upravit tak, aby odpovídal specifickým zvláštnostem dětí daného věku.

Obsah vzdělávání je v RVP PV (2018) rozdělen do pěti oblastí – dítě a jeho tělo; dítě a jeho psychika; dítě a ten druhý; dítě a společnost a dítě a svět. V každé oblasti jsou uvedeny dílčí cíle, vzdělávací nabídka, očekávané výstupy a rizika.

Dítě a jeho tělo je oblast biologická. Je zaměřená na podporu růstu a neurosvalového vývoje dítěte, zlepšování tělesné zdatnosti, rozvoji pohybových a manipulačních

dovedností, hrubé i jemné manipulace, vést děti ke zdravému životnímu stylu a sebeobsluze.

Dítě a jeho psychika je oblast psychologická. Ta se následně dělí na jazyk a řeč; poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace; sebepojetí, city a vůle. Jde v nich o podporu psychické pohody a odolnosti dítěte, rozvoj sebepojetí citů a vůle, řeči a myšlení a také kreativity.

Dítě a ten druhý je oblast interpersonální, kdy se jedná o vytváření vztahů mezi vrstevníky i k dospělým, zlepšování vzájemné komunikace a pochopení se.

Dítě a společnost je oblast socio-kulturní. Ta má za úkol dítě naučit žít ve společnosti lidí, chápat a uznávat pravidla společného soužití, porozumět hodnotám a vytvořit si svůj hodnotový žebříček, návyky a postoje. Patří sem i rozvoj v oblasti kultury a umění.

Dítě a svět je oblast environmentální. Tato oblast je určena pro rozvoj vědomostí o světě a toho, co se v něm děje, jak do tohoto dění zasahuje člověk, a jak dítě samotné může životnímu prostředí pomoci (RVP PV, 2018).

1.2.4 Plánování v mateřských školách

RVP PV je východiskem pro tvorbu školního a následně i třídního vzdělávacího programu. Školní vzdělávací program je veřejný dokument. Tvoří si jej každá mateřská škola za pomoci všech pedagogických pracovníků a je platný pro všechny třídy dané mateřské školy. ŠVP udává směr, jakým mateřská škola buduje svoji identitu a odlišnost od ostatních. Mimo jiné je v něm uveden vzdělávací obsah, jenž je rozdělen do integrovaných bloků. Jsou tematicky ucelené a odpovídají okolnímu dění, obvykle se vztahují k ročnímu období. Každý integrovaný blok musí obsáhnout všechny vzdělávací oblasti (RVP PV, 2018).

Třídní vzdělávací program vypracují učitelky dané třídy. Plánují podle ŠVP a jeho integrovaných bloků. Ty více konkretizují pro danou třídu, věkovou skupinu dětí s ohledem na zájem jejich i paní učitelek. Je dostatečně flexibilní, tudíž stále zůstává dostatečný prostor pro aktuální dění i naladění třídy či jakýchkoliv změn v okolí. I přes

volnost, jakou je třídní vzdělávací program psán, musí být vždy v souladu s cíli a obsahem RVP PV.

Při plánování ve třídě uplatňují pedagogové tematické učení, které podle RVP PV *„spočívá ve vyhledávání témat, činností a situací, které jsou dětem blízké a srozumitelné a které umožňují, aby děti získávaly očekávané poznatky, dovednosti, hodnoty i postoje v reálných souvislostech a tak je dokázaly prakticky využít“* (RVP PV, 2018, s. 49). Tematický celek je pojem, jehož přesná definice není jednotná, avšak Svobodová (2007) jej popisuje jako část integrovaného bloku, který má společné téma. Dle RVP PV (2018) je možnost tvořit integrované celky jakožto tematické celky, programy či projekty.

1.2.5 Evaluace

Obecný význam slova evaluace je hodnocení. *„V pedagogice znamená zjišťování, porovnávání a vysvětlování dat charakterizující stav, kvalitu, fungování, efektivnost škol, částí nebo celku vzdělávacího systému.“* (Průcha, s. 191). Evaluace v České republice přišla do povědomí po roce 1989 s nástupem RVP PV a pomáhá zkvalitňovat školství. Evaluace se dělí na vnitřní a vnější. Vnější má na starost Česká školní inspekce a podrobuje se školskému zákonu. Vnitřní hodnocení zvané autoevaluace probíhá pouze za účasti učitelů a ředitele mateřské školy, popř. rodičů a dětí. Syslová (2012) připomíná důležitost spolupráce vnitřní i vnější evaluace. Měly by fungovat obousměrně. Jen tak je možné dosáhnout nejvyšší možné kvality hodnocení, a tedy i následných pokroků k zajištění co nejkvalitnějšího vzdělávání.

Syslová (2012) uvádí jako vhodné evaluační metody pozorování, rozhovor, deník, hospitace, portfolio. Jednou z doporučených technik k autoevaluaci je využití videonahrávky. Lze z ní hodnotit komunikaci učitele s dětmi, organizaci i pracovní metodiku. Šírová (2015) popisuje význam videonahrávky v tom, že učitelka vidí sebe s určitým odstupem a je schopna situace objektivně zanalyzovat a zhodnotit.

V rámci tematického celku podle Svobodové (2010) učitelka hodnotí výsledky svého působení v oblasti vědomostí, dovedností, postojů dětí, zda byly naplněny cíle, které si naplánovala, vhodnost vzdělávacího obsahu a funkčnost metod a organizace.

2 POVĚST

2.1 Pověst jako součást lidové slovesnosti

Lidová slovesnost, neboli folklor, vznikala bez písemného záznamu. Venkované a slabší část městské vrstvy si předávali svou moudrost pomocí vyprávění, písní i tanců. Vlašín a kol. (1984) tvrdí, že anonymita lidové tvorby vznikla až postupem času. Zprvu byl autor znám. Avšak tím, že do díla nevkládá svou identitu, ale podrobil se lidovému stylu života a názorů, nevtiskl tak do tvorby osobní podpis. Příběhy se vyprávěly dál a dostávaly se do povědomí širší populace. Čím dál se příběh dostával, jméno autora již obecnost neznalo, a tedy upadlo v zapomnění a zůstal pouze příběh či píseň. Daný příběh nebyl vázán písemnou formou a tak vyprávěním docházelo k různým obměnám. Významnost spočívala v předání poznatků a zkušeností či vysvětlení dříve vědecky zatím neobjasněných přírodních jevů.

Pověst je epický literární žánr spadající pod lidovou slovesnost. Jedná se o krátké příběhy částečně založené na reálném podkladě, doplněné o nadpřirozené jevy či postavy. Vážou se k určitému místu (např. hradu, studánce, stromu, jeskyni), vzniku názvů měst, nevysvětlitelným jevům v dané oblasti, nebo k osobám, ať již z řad panovníků, či jinak známých postav historie. Některé pověsti byly i o obyčejných lidech vyčnívajících svou silou, moudrostí, statečností a podobně. Dělení pověstí podle Vlašína (1984) je na místní, historické, etiologické, legendární, heraldické, o lidech a démonické. Pověsti byly rozšiřovány mezi lidmi slovně, následně je kronikáři sepisovali. Mnohdy více záleželo na přednesu dané pověsti než na kvalitě textu. Oproti pohádce je pověst vyprávěná nikoliv pro přenos myšlenky či poučení, ale pro sdělení faktu a přesvědčení diváků, že to tak opravdu bylo. Co mají pověst i pohádka společné, je to, že původně nebyly psány ani tvořeny pro děti.

2.2 Využití pověsti v předškolním vzdělávání

V RVP PV je ukotveno, že dítě koncem předškolního věku má znát své nejbližší okolí, zajímat se o kulturní dění a umění. Pokládat si otázky a hledat k nim odpovědi (RVP PV, 2018). Na tvrdé poznávání dějin jistě není zcela připraveno. Pověst, která je prolnutím fantastického vnímání světa a reality, umožňuje dítěti pozvolný náhled do minulosti s prostorem k přemýšlení i zachování bezpečné psychické pohody, stále má prostor pro určitý distanc pro to, co je v pověsti pravdou a co již zpestření děje.

Vágnerová (2012) připomíná, že děti v předškolním věku vnímají fantazii a realitu velice provázaně a často mívají problém s jejich záměnou. Fantazií a představami si pomáhají dotvořit kompletní obraz o skutečnosti, která jim není zcela jasná. Další možností, proč si dítě upravuje vnímání reality, je přílišná emoční zátěž a vyšší potřeba jistoty.

Ke snazšímu a provázanému poznání prostředí, ve kterém děti žijí, je pověst zajímavou a donedávna opomíjenou tvorbou. Lze s ní zábavnou formou prožitku objevovat nejbližší okolí, význam založení měst a odůvodnění jejich pojmenování, či seznámení s historicky významnou osobností.

2.3 Děj vybraných pověstí Brd

2.3.1 BRDY

Brdy jsou výhradně České pohoří ležící ve středních Čechách jihozápadně od Prahy. Je to oblast tvořená převážně lesy. V některých částech stále lesy smíšenými. Dělí se na tři okrsky – Třemošenská, Strašická a Třemšínská vrchovina. Třemošenská vrchovina zabírá největší část Brd a je v ní i nejvyšší bod vrch Tok (865 m n. m.). Naopak nejmenší i nejnižší je vrchovina Strašická. Dříve byly Brdy zabrány vojáky. Celý prostor byl pro turisty uzavřen. Roku 2016 se z vojenského újezdu Brdy stala Chráněná krajinná oblast Brdy (Wikipedie.org).

2.3.2 Pověst o Fabiánovi

Lesy Brd ochraňuje lesní duch Fabián, který svým vzhledem připomíná Krakonoše. Nosí zelený myslivecký oblek, má dlouhé vousy, fajfku a oproti již zmíněnému Krakonošovi má přes obličej černý šál. Další jejich odlišnost spočívá v tom, že o Fabiánovi jsou známy skutečnosti i z jeho lidského života. Býval to rytíř, který neměl velký majetek, pouze menší hrádek na vrchu Baba blízko Běštína. Zato měl velké srdce. Žil skromně se svou ženou Medulínou. Jeho život by byl takový i nadále, nebýt jeho bývalé milé. Ta záviděla Medulínin úspěch a hlavně lásku Fabiána. Chtěla žít na hradě se služebnictvem, a tak znovu zkusila své štěstí u Fabiána. Ten jí odmítl, a jelikož to byla čarodějnice, závist a zlost ji přemohly. Chtěla vše zaklít a celý hrad i s Fabiánem a Medulínou nechat zmizet. Jakmile začala čarovat, přihnala se veliká bouře a vše zničilo. Po hradu již nezbyly žádné stopy. Protože Fabián i Medulína byli dobří lidé, zlá síla na ně nemohla ve vší moci. Z Fabiána se stal lesní duch, který měl zapovězeno mluvit jako člověk. Dokázal ze sebe vydávat pouze houkavé zvuky připomínající paviána (odtud je možné odvození jména). Medulína se proměnila v květinu zvanou Zeměžluč. Když bouře pominula, čarodějnice zmizela a už ji nikdy nikdo neviděl. Fabián je od té doby nucen žít v osamění upoután ke krajině, kde stával jeho hrad. Tam je nyní možné vidět pouze velký kus kamene, který se nazývá Fabiánovo lože. Lidé se této oblasti dlouho vyhýbali kvůli nevysvětlitelnému zmizení hradu a strašidelným zvukům, které se odtud ozývaly. Později se tam někteří odvážili, a jestliže šli do lesa se zlým úmyslem, Fabián je začaroval (Makaj, 2012).

2.2.3 Pověst o původu jmen Dobřív a Strašice

Podle Makaje (2012) byla tato pověst zapsána kronikářem, který si ji vyslechl od starého učitele z Dobříva.

V lesích jsou již mnoho let schované dvě vesnice. Obyvatelé v nich bohužel nežili poklidný život, protože na cestě mezi nimi se usadili loupežníci. V jedné z nich vždy lidé pociťovali strach, když měli jet se svým zbožím do té druhé. Odtud pochází jméno Strašice. Zato jakmile ve zdraví dorazili do vesnice za loupežnickou tvrzí, velice se jim ulevilo a cítili se dobře, odtud název Dobřív. U Strašic po lesní cestě stával lesní hrad Vimberk. Hrad stával na velice strmé skále a pod ním protékal Padrťský potok. A jelikož ho využívali loupežníci, nedali si tolik záležet na jeho údržbě a hradby postavili pouze ze dřeva. Více se zaměřovali na loupění, a jednoho dne se rozhodli, že již nebudou čekat na kupce, který pojede okolo a přiveze jim své zboží až k hradu. A tak se vydali svému lupu naproti. To se jim však vymstilo. Ve Strašicích se lidé rozhodli, že takové utrpení již nebudou snášet a vyzbrojili proti nim. Odehrál se nelítostný boj a všechny lupiči byli pobiti. Nebyl ušetřen ani jejich vůdce a hrad. Jak již bylo zmíněno, hrad nebyl v příliš dobrém stavu, a tak po nájezdu strašických z něj nezbylo vůbec nic. Jediné, co je v těch místech k vidění, je Padrťský potok a hluboké příkopy. A abych nezapomněla, vypráví se, že v místech, kde stával loupežnický hrad Vimberk jsou tajné chodby, ve kterých stále čeká veškerý naloupený poklad na svého objevitele. Ale pozor, všechny chodby hlídají permoníci. Že nevíte, kdo to je? Permoník je skřítek, který žije v dolech a důlních šachtách a dohlíží na horníky. Kdo ale chce v chodbách škodit, tomu malí mužičci provedou nějakou tu lumpárnu (Makaj, 2012).

2.2.4 Pověst o Melmatěji

Na hradu Vimberku ještě mnoho let před tím, než se v něm usídlili loupežníci, žil rytíř. Byl statečný, moudrý a prostě takový, jaký má rytíř být. S ním na Vimberku žily i jeho dvě dcery Hroznata a Milena. Bohužel jejich matka zemřela brzy po narození Mileny. Jejich otec se tak snažil vynahradit jim ztracenou matku veškerou svojí péčí. Jenže

Hroznata žárlila na mladší sestru, které se otec věnoval o něco více, a hlavně jí dávala za vinu matčinu smrt. Říkávalo se, že Hroznata měla mnoho zlých vlastností, a proto ji nikdo neměl rád. Zato Milena byla hodná, laskavá a lidé ji měli velice rádi. To pouze přilévalo do ohně k Hroznatině nenávisti vůči ní. Každé jaro chodívala Milena na léčivé bylinky, aby pomáhala nemocným lidem. Jednou se však ztratila v lese. Všichni po ní pátrali a hledali ji po celém lese, až věrný sluha Matěj ji našel, jak spí na pařezu. To bylo po celém hradě radosti. Oslavovali všichni, kromě Hroznaty. Ta se rozhodla, že svému trápení s Milenou učiní konec a nechala si povolat sluhu Matěje. Nabídla mu velké bohatství. To se Matějovi velice líbilo, protože sluha se moc dobře nemá, má mnoho práce a příliš si života neužívá. Ale dřív než souhlasil, zeptal se, co za to žádá. Hroznata chtěla, aby Milenu zase zavedl do lesa a tam jí vzal život. Tu noc Matěj nezamhouřil oči. Chtěl se stát bohatým, ale Milenu měl velice rád a věděl, že je to zlý čin. Přemýšlel celou noc až nakonec došel k rozhodnutí, že Milenu zachrání a všechno prozradí jejich otci a svému pánu. Když se to rytíř z Vimberku dozvěděl, nemohl uvěřit, jak může jeho prvorozená dcera být tak zlá a krutá. Nechal ji tedy vyhnat z domu a ona se již nesměla nikdy vrátit na hrad Vimperk. A protože Matěj již podruhé zachránil život slečny Mileny, dostal od jejího otce mlýn v podhradí. I Milena mu šla popřát mnoho štěstí a poděkovat za všechno, co pro ni udělala. Řekla mu při předání mlýna: „Mel, Matěji.“ A tak vznikl i název tohoto mlýna „U Melmatěje“ (Makaj 2012).

PRAKTICKÁ ČÁST

V praktické části je formou tří tematických celků vypracován vzdělávací program. Tato část se zabývá i následnou realizací tematických celků, kdy k objektivní sebereflexi je použit videozáznam a hospitace paní učitelkou dané třídy. Pro porovnání výsledků znalostí dětí je použit rozhovor s totožnými otázkami před i po realizaci činností.

3 VZDĚLÁVACÍ PROGRAM „Pověsti Středních Brd“

3.1 Charakteristika programu

Program se skládá ze tří tematických celků. Hromadným tématem jsou pověsti středních Brd a každý z celků se zaměřuje na jednu z nich. Jejich hlavním záměrem je posílit vztah k rodnému kraji a jeho bližší poznání.

Plánované činnosti jsou podrobně popsány a program je tedy vhodný i pro začínající učitele mateřských škol. Výběr pověstí jsem volila nejprve obecně pro seznámení s oblastí Brd a následující pro poznání významu pojmenování vesnice, ve které se daná škola nachází. Třetí pověst byla zvolena podle mé osobní oblíbenosti i poutavosti děje s poučným koncem.

3.1.1 Cíle a výstupy programu

Díličí cíle tematických celků:

- seznámit děti s pověstmi a prohloubit vědomosti o blízkém okolí;
- rozvíjet a užívat všechny smysly;
- zdokonalovat pohybové dovednosti;
- rozvoj tvořivosti v myšlení a řešení problémů;

- rozvoj paměti;
- vytváření základů pro práci s informacemi;
- získání schopnosti záměrně řídit svoje chování a ovlivňovat vlastní situaci;
- posilování prosociálního chování ve vztahu k ostatním lidem;
- vytvoření povědomí o mezilidských morálních hodnotách;
- seznamování se světem lidí, kultury a umění, osvojení si základních poznatků o prostředí, v němž dítě žije;
- seznamování s místem a prostředím, ve kterém dítě žije, a vytváření pozitivního vztahu k němu.

Očekávané výstupy: děti zvládnou:

- sledovat a zachytit hlavní myšlenku příběhu, ten výsledně i převyprávět;
- bezpečně se pohybovat v náročném terénu lesa;
- popsat předmět podle hmatu – tvrdý, měkký, teplý, studený, tvar; čichu – poznat známé vůně; popsat slyšené i viděné;
- řešit problémy, úkoly a situace, myslet kreativně, předkládat „nápady“;
- záměrně si zapamatovat a vybavit si prožité příjemné i nepříjemné pocity;
- navrhnout další varianty řešení;
- improvizovat a hledat náhradní řešení;
- přicházet s vlastními nápady;
- rozhodovat se o svých činnostech (samostatně se rozhodovat, co udělat, jak se zachovat, i o tom, co neudělat, co odmítnout, čeho se neúčastnit);
- spolupracovat při hrách a aktivitách nejrůznějšího zaměření, být ostatním partnerem;
- nabídnout pomoc;

- pojmenovat povahové vlastnosti;
- všímat si kulturních památek kolem sebe.

3.1.2 Podmínky realizace programu

Tematické celky jsou připraveny pro třídu předškolních dětí ve věku od 5 – 6 let. Při tvorbě plánu jsou respektovány možnosti mateřské školy. Do dané třídy dochází 24 dětí, z toho 14 chlapců a 10 dívek. V době realizace jsou všechny děti již plně adaptované na pobyt v mateřské škole. Během ověřování programu s dětmi proběhla koronavirová krize, kdy zhruba na dva měsíce byla mateřská škola uzavřena. První část tematického celku O Fabiánovi byla uskutečněna začátkem března a trvala tři dny. Po znovuotevření probíhal omezený provoz za přísných hygienických podmínek. Koncem května proběhlo pokračování pověsti o Fabiánovi činností v lese. Autorka práce ověřovala program v rámci studentské pedagogické praxe, není pedagogem této třídy.

Třída je opticky dělená na hernu a část se stoly. Ke třídě náleží ložnice a umývárna s toaletou. Mateřská škola disponuje tělocvičnou, kreativní třídou, jídelnou a rozlehlou školní zahradou. Nábytek i celkové vybavení je adekvátní potřebě dětí. Hračky mají děti na dosah. Třída je vybavena novým nábytkem. Celkový dojem třídy je estetický a uklidňující.

Učitelky dané třídy mají vysokoškolské bakalářské vzdělání získané na Jihočeské univerzitě v oboru Učitelství pro mateřské školy, děti jsou zvyklé na respektující přístup, učení hrou a činnostmi, prožitkové a situační metody.

3.2 Přípravy k tematickým celkům

3.2.1 Seznamme se s Fabiánem

Hra na ozvěnu: Stojíme v kruhu a společně se sladíme pleskáním na stehna do jednotného rytmu. Paní učitelka předřikává báseň a děti po ní opakují každý verš.

„V jedné zemi,

V jednom kraji,

Všichni lidé povídají,

Že z rytíře chudého,

Je strážce lesa hustého.“

Rozhovor: „Myslíte, že je to možné, aby se z rytíře stal strážce lesa?“

„A jak se to mohlo stát?“

„To je velká záhada, myslím, že to by se mělo prozkoumat.“

Cesta do lesa: Píseň – „Kudy, kudy, kudy cestička jdeme do lesíčka. Kudy, kudy, kudy cestička do lesíčka. Pošlapte za námi, cesta je před námi. Kudy, kudy, kudy cestička do lesíčka...“ Píseň dál opakujeme a během ní postupně vyzvu všechny děti, aby mne následovaly. V zástupu projdeme třídu, šatnu, chodbu až dojdeme k tělocvičně. Před vstupem do tělocvičny představující les jej společně odemkneme. „Děti když jsme domluvení s kamarádem, že k němu zajdeme na návštěvu, tak určitě neotevřeme dveře a nevejdeme dál, to by bylo neslušné. Nejdřív musíme zaklepat, nebo zazvonit a nyní se chystáme navštívit les a toho rytíře jak se stal strážcem lesa. No jo jenže do lesa dveře nevedou, na které bychom zakleпали, ani zvonek tady nevidím, jak my se ohlásíme, že už jsme tady a chceme vstoupit dál?“ Dětem nechám prostor pro vlastní nápady. Pokud je nenapadne něco přijatelného s ohledem k životu v lese, nadnesu návrh básně otevírající les.

„Otevírám les,

navštívím ho dnes,

stromy, šišky pařízky,

najdu houby na řízky.

Odemyky, tiše, tence,

ať nešlápneš na mravence.

Otevírám les,

navštívím ho dnes.

V tichém lese tam se šeptá,

tam se nikdo na nic neptá.

Stačí se kolem sebe dívat

a uslyšíš, jak dokáže les zpívat.“

V lese – tělocvična: V tělocvičně je připraveno náradí – lavička, ortopedické masážní podložky, strachový pytel a položený žebřík na zemi, pustím zvuky lesa. Děti si na boso projdou překážky. Slovně se budeme vzájemně motivovat k představám lesa – položený žebřík jsou kořeny, strachový pytel nora, ortopedické podložky šišky, kameny a jehličí v lese, a lavička je lávka přes potok. Dále rozvíjíme představivost větami: „Podívejte na ty veverka, jak se honí ve větvích. Tiše v zadu v křoví jsem zahlédla jelena s překrásnými parohy, tak ať ho nevyplašíme. Slyšíte? Kdo to asi kuká? Viktorko, vidíš také něco zajímavého?“ Postupně z vět přeju na otázky pro děti, až nechám mluvit jen je. Jakmile uvidím, že si děti les dostatečně prošly a prožily, společně sklídíme náradí a vydáme se na palouček vedle našeho lesa. „Děti na mě káplo! Začíná pršet, musíme se schovat.“ Zvuk tamburíny bude symbolizovat kapky. Od pomalého rytmu postoupím k rychlejšímu a stejně to bude s pohybem. Děti budou běhat v prostoru tělocvičny podle tempa tamburíny. „Děti běháme tu sem a tam a vůbec nám to proti zmoknutí nepomáhá. Co s tím budeme dělat? Do školky to je daleko, široko daleko tady ani žádnou chaloupku nevidím, jak to zařídit abychom nebyli promočení až na kost?“ Opět děti nechám přijít na to samotné. Protože je to jen déšť, nikoliv bouřka, budeme se schovávat pod stromy. Na dětech bude se mezi sebou domluvit, kdo bude strom a kdo se bude schovávat. Pravidla jsou taková, že děti stromy stojí v prostoru

s upaženými pažemi a ostatní děti chodí mezi stromy. Jakmile slyší tamburínu, musí se k některému stromu schovat, poté si role vystřídají. Během třetí hry pohladím dva stromy a přeměním je tak na procházející se děti, tedy je dětí více než stromů. Nejprve počkám, zda si to děti vyřeší samy, popřípadě jim navrhnou, aby se zeptaly nějakého stromu a kamaráda jestli by se tam zvládli schovat dva. Postupně ubírám stromy, až zůstanu jako strom pouze já, pod kterým se všichni společně sejdeme. „Děti, podívejte, na nebi není už ani mráček. A to sluníčko jak krásně hřeje. Pojdte, lehneme si tady na trávu a necháme se od sluníčka trochu osušit. Zavřete oči, pomalu cítíte, jak vám sluníčko ohřívá palce u nohou, teplíčko postupuje výš na kotníky, dále na kolínka až vám ohřeje celé nohy. Sluníčko se snaží a má velkou sílu a tak vám zahřeje i břicho a prohřeje vás dokonce i na záda. Ramena už se ohřívají a pouští teplo do paží, loktů, dlaní a zahřívají se i prsty. Zahřál se nám palec, i ukazováček, prostředníčku už je také příjemné teplo a prsteníčku taky tak, dokonce se nám zahřál i ten nejmenší malíček. A jako poslední se nám zahřívá hlavička. Pusinka se směje na sluníčko jak je zahřátá, nos máme jako v teploučké bavlnce, uši hladí teplý vánek a oči už také vidí svět teplejší.“ Děti nechám podle jejich potřeby relaxovat. Až budou připravené, otevrou oči a pomalu se posadí. S dětmi co již sedí, začnu rozhovor jaké to je být v lese. A aby bylo v lese dobře, musí se o něj někdo starat. Navrátíme se k tomu, proč jsme do lesa šli. Jmenovitě zjistím, jestli někdo zjistil v lese, jak to bylo s tím rytířem. „Takže jsme zjistili, že tohle v lese nezjistíme. A jak jsme se vlastně dozvěděli, že nějaký takový rytíř byl?“ A znovu si společně zopakujeme říkanku ze začátku dne. „Aha takže všichni lidé povídali. Tohle v lese nezjistíme, musíme se jít popat mezi lidi.“

Cesta zpět: Poděkujeme lesu za hezky strávený čas. Zkontrolujeme, zda je les uklizený, aby po nás nezbyl nepořádek, a jdeme stejným způsobem zpátky. Doprovází nás obměna písničky: „Kudy, kudy, kudy cestička, jdeme ven z lesíčka, kudy, kudy, kudy cestička ven z lesíčka, pošlape za námi cesta je před námi, kudy, kudy, kudy cestička do vesničky.“ Opět zpíváme tak dlouho, dokud nedojdeme do třídy.

Kdo nám poradí?: Ve třídě se posadíme na koberec do kruhu. Vyberu dvě děti, které zůstanou v roli dětí. Ostatní přeměním kouzlem (Hokus, pokus, fidibus, proměnit se v dospěláka zkus) a rekvizitou (starý telefon, kabelka, náradí, kancelářský kufrík apod.) v dospělé. Děti představující děti půjdou za dveře. S ostatními se domluvím, že na

otázky dětí budou odpovídat – „Nemám čas.“ a budou si dělat svou práci – řemeslníci pracovat, děti s telefony volat, s kabelkami nakupovat atd. Děti pozvu dovnitř a vysvětlím jim, že jsou ve vesnici plné lidí a budou se jich ptát „Znáte rytíře?“ Děti se ptají a odpověď nemohou získat. Když vidím, že se zeptaly již všech, nasadím si na hlavu šátek jako babička. „Dětičky chcete vyprávět o tom rytíři?“

Rozhovor: „Kdysi dávno, tady nedaleko na vrchu Baba stával hrad a v něm žil rytíř jménem Fabián. Znáte ho?“

„Já vám tedy povím pověst o tom Fabiánovi. Víte co to je pověst?“

„Pověsti si lidé povídají o místech a lidech. Nikdo ale neví, jak to přesně je. Zda to je to pravda, nebo není, anebo jenom část.“

Vyprávění pověsti O Fabiánovi

Fabián a Medulína: Z kartonových krabic postavíme hrad, ve kterém kdysi Fabián žil. Děti nechám si hru na rytíře spontánně prožít. Ptám se dětí, co takový rytíř nejspíš mohl dělat a dám jim volný prostor pro hru. Dívky budou mít roli Fabiánovi ženy Medulíny. Společně uspořádáme hostinu, rytířský turnaj a taneční bál.

Vnitřní hlasy: Společně se posadíme do kruhu. Zkusíme si, na co myslí a jak se cítí postavy z pověsti. Následně se proměníme v čarodějnici, která dřív měla Fabiána ráda a chtěla si ho vzít za muže, jenže on se oženil s jinou ženou.

Zakletí: Přehodím přes sebe starou záclonu a vezmu na sebe roli čarodějnice. Pustím skladbu od Antonia Vivaldi Bouře a budu čarovat, dívky se promění v květinu a kluci v ducha Fabiána a kartonový hrad se rozbije. Děti stojí ve štronzu. Sundám záclonu a vezmu si zpět šátek symbolizující babičku, která vypráví pověst. „A protože Fabián i Medulína měli dobré srdce, nemohla je zlá čarodějnice nechat zmizet, jako zmizel hrad, ale Fabián již nebyl rytířem, ale dobrým duchem, strážcem lesa a Medulína květinou, která se jmenuje zeměžluč. Koho se dotknu, může se začít hýbat a ukáže nám, co asi takový duch lesa nebo oživlá květina může dělat a až se ho dotknu podruhé, opět zkamení. Jen nezapomeňte, že Fabián ztratil lidský hlas a oživlé květiny také mluvit nedokážou.“

Najdi v lese Fabiána: Jedno dítě půjde za dveře. Mezi ostatními vybereme jedno, které bude Fabián, ostatní jsou stromy. Všechny děti se rozmístí po třídě a stojí s upaženými pažemi. Děti stromy vydávají zvuk šumění „Šššš“ a jediný Fabián vydává táhlé „Hůůů“ Zavoláme zpět dítě zpoza dveří a to má za úkol mezi šuměním sluchově rozpoznat Fabiána.

Vycházka do opravdového lesa: S dětmi půjdeme prozkoumat Fabiánovo království. Cestou si zazpíváme píseň: Kudy, kudy cestička, a před vstupem do lesa si jej opět odemkneme. Děti nechám v lese volně procházet ve vyhrazeném prostoru a zkoumat jej. Připomeneme si pravidla pobytu v lese. Po uspokojení potřeby volné hry děti svolám k jednomu stromu, kde bude na zemi obrázek květiny zeměžluče. „Děti to je zeměžluč.“ Nechám děti žasnout a bádát, jak se zde asi objevila a společně se podíváme, jestli poblíž nevidíme i Fabiána. Toho nikde nenajdeme a tak ho zkusíme nalákat. „Na co by se mohl asi takový strážce lesa přilákat? Musíme ale dávat pozor, abychom ho nerozzlobili. To by nám chtěl provést nějakou lumpárnu.“

Vaření hostiny z přírodnin: „Fabián, protože je lesní duch, rád si pochutná na všem, co tady kolem vidíme, třeba šišky, jehličí dokonce i kameny. Co kdybychom mu z toho všeho uvařili nějakou hostinu.“ Děti nechám dle svých představ připravit pro Fabiána oběd.

Stínové sochy: „Jestli nemá hlad, tak bychom si mohli pohrát a třeba ho nalákáme na zábavu. Co kdybychom si zahráli stínové sochy.“ Na louce vedle lesa děti budou dělat různé postoje, můžou vytvořit i dvojice či skupiny, aby vytvořili zajímavé sochy a stíny na zemi.

Stavění domečků: Klasické stavění domečků z přírodnin, nyní namotivované na skrýš pro Fabiána.

Péče o les: „Je možné, že Fabián se nám neukazuje, protože má mnoho práce. Myslíte, že bychom mu mohli nějak pomoci?“ Nechám dětem volný prostor pro nápady, jak se postarat o les. Společně s rukavicemi a pytli uklidíme les.

Pozorování hmyzu: Z mateřské školy si přineseme mikroskop a lupu, se kterými budeme pozorovat hmyz v lese. Přineseme si i vytvořenou knihu ze čtvrtek, kam svá pozorování zaznamenáme.

Poslech lesa: S dětmi se na chvíli zastavíme, zavřeme oči a budeme poslouchat. Snažíme se vydržet opravdu nemluvit. Na závěr si povíme, co vše jsme slyšeli.

Jdi a najdi: Děti utvoří dvojice. Jeden z dvojice bude říkat, co má ten druhý najít. Když svůj úkol splní, role si vymění. Při této hře si nasbíráme přírodniny do košíku, které si odnese do školky.

Cesta zpět do školky: Pokaždé, když půjdeme z lesa zpět do školy, tak jej zkontrolujeme, zda po nás nezbyl nepořádek, poděkujeme mu a pozdravíme Fabiána, i když jsme ho zatím neviděli.

Tváře stromů: Na školní zahradě máme kout s vysokými stromy – pracovně nazýván les. Na tyto stromy děti pomocí bláta a přírodnin vytvoří obličej. Každá skupina dá stromu jméno. Když se jej dítě dotkne, řekne, co si asi strom právě myslí.

Výroba zvonkohry: Z nasbíraných klacků vytvoříme společně zvonkohru. Klacky přivážeme jutovým provázkem. Zvonkohru pověsíme k chaloupce na zahradě.

Výroba Fabiána: „Lidé dřív vyráběli sošky Fabiána ze šišek a kůry.“ Ukážu dětem hotovou sošku. Děti si vyrobí své Fabiány, avšak nikoliv prostorově, ale pouze pokládat materiál na papír.

Les v krabici: Do kartonové krabice naaranžujeme s dětmi větvičky, mech, šišky a další přírodniny. Vytvoříme tak les, který si vystavíme v šatně.

3.2.2 O původu jmen vesnic Strašice a Dobřív

Otázka: Jak se jmenuje vesnice, ve které bydlíme a navštěvujeme školku?

Proč se takto asi jmenuje? Jaké strasti místní obyvatelé asi zažívali, že toto místo pojmenovali Strašice?

Četba pověsti z knihy „Pověsti středních Brd – Původ jmen Dobřív a Strašice“

Kupci a loupežníci: Obměna pohybové hry Ovečky – Jedno z dětí je loupežník, další je obyvatel z Dobříva a ostatní jsou kupci. Kupci jsou na jedné straně třídy, obyvatel na druhé a loupežník na boční straně.

Obyvatel zavolá: „Kupci, kupci pojedte do Dobříva.“

Kupci: „Nepojedeme.“

Obyvatel: „A proč?“

Kupci: „Bojíme se loupežníků.“

Obyvatel: „Kupci, kupci nebojte se!“

Kupci se rozběhnou do Dobříva a loupežník vyběhne z lesa a snaží se je pochytat. Koho chytí, mění se v loupežníka a hra se opakuje, dokud se všichni kupci nepromění v loupežníky.

Dramatizace povolání: „Každý z vás, než byl okraden loupežníkem, byl kupec. To znamená, že vezl nějaké zboží do Dobříva. Teď se chvilku zamyslete a povězte nám, co jste právě vezli.“ Vždy vyvolám jedno z dětí, které řekne, co vezl a následně se zeptám, kde k tomu zboží on sám přišel. Nechám jim prostor, aby samy vymyslely odpověď. Pokud odpoví, že v obchodě, nasměruji je, že dříve nebyly obchodní domy, ale právě místo nich byli kupci, kteří někde zboží koupili a převezli ho jinam, kde ho opět prodali. Pokud stále nebudou vědět, uvedu příklad. Vezu chleby, které jsem nejprve musela koupit u pekaře. Pekař peče chleby, rohlíky, housky a různé placky. Pojďte, zahrajeme si na pekaře jak peče. Pokud by děti stále nevěděly, budu mít v záloze obrázky různých řemesel a povolání s jejich výslednými produkty. Postupně si vyzkoušíme různá řemesla a opět pojedeme všichni do Dobříva.

Poslech písně: Jaroslav Uhlíř a Zdeněk Svěrák – Pod dubem za dubem, z pohádky Lotrando a Zubejda

Děti budou mít za úkol během pomalé části písně se různě plížit a schovávat a při té rychlé běhat v prostoru třídy. Po nacvičení tohoto úkolu budu skladbu v průběhu zastavovat a oni budou muset stát jako sochy, aby je loupežníci neviděli. Kdo se pohne, stává se loupežníkem, který se smí hýbat mimo hudbu a bude se snažit rozesmát kupce, aby se pohnul a posílil tím řady loupežníků.

„Jenže ona to nebyla taková sranda jako teď tady. Ti loupežníci se nesnažili kupce rozesmát, ale všemi možnými způsoby jim zboží uloupit. Byli zlí a krutí.“

S dětmi utvoříme kruh, kdy uprostřed bude loupežnický klobouk. Kdo vstoupí do kruhu a nasadí si klobouk, zkusí říci, proč by se některý člověk mohl chtít stát loupežníkem.

Proměna na loupežníka: Vytiskneme si portrétovou fotografii dětí a tu následně upravíme na loupežníka. Pomocí vaty si děti nalepí vousy a z barevného papíru si vystříhnou loupežnický klobouk. Tváře si mohou trochu začernit pastelkou. Pokud někoho napadne, jak by si fotografii mohl vylepšit, dostane prostor.

Loupežnický poklad: „Loupežníci někdy loupili i v noci. A protože je venku v noci velká tma, mnohdy ani nevěděli, co přesně uloupili a museli to zjistit pouze osaháním. My si na ty loupežníky zahrajeme a zkusíme hádat, co jsme to uloupili.“ Schováme předměty (dětský bochník chleba z kuchyňky, dřevěnou kostku, knihu, hrnec, šátek, bačkoru, mince) pod neprůhledný šátek. Děti mají postupně hmatem zjistit, co leží pod šátkem. „Loupežníci když svůj uloupený poklad odnesou do svého hradu, ti strašičtí si jej nosili do Hradu Vimberk. Tam si ho rádi prohlíželi a počítali. Schválně zkusíme si to i my.“ Přinesu krabici s dřevěnou stavebnicí a děti budou podle slovního vedení učitelky hledat a třídit, např. tři žlutá kolečka, jeden modrý čtverec, pět červených trojúhelníků apod.

Výroba šperků: Děti nechám dle své fantazie vyrobit šperky, které loupežníci ukradli. Pro nerozhodné či děti bez nápadu budu mít připravené varianty – navlékání korálků, zapouštění vodových barev do sebe a následné vystřihání do tvarů drahých kamenů, lepení zmačkaného barevného papíru.

Báseň:

S partou sídlí v hustém lese,
kdo ho slyší, hned se třese.
Krade, lže a loupí,
protože je hloupý.

Bambitka, zlato,

přijde na to.

V žaláři banda,

skončila sranda.

Zdroj: <http://www.predskolaci.cz/loupeznik/389>

„Loupežníků bylo hodně a loupení jim šlo pěkně od ruky. A tak si jednoho dne řekli, že půjdou loupit i o kousek dál. Došli skoro do Strašic. Jenže lidé už nechtěli žít ve strachu. Jeden moudrý dřevorubec všem řekl, že on sám nic nezmuže proti celé bandě loupežníků, ale když všichni spojí síly, mohli by je přemoci. Na ukázkou vzal jednu větvičku, kterou snadno zlomil, poté vzal do ruky větviček více a ty už nedokázal rozpúlit.“ S dětmi si také vyzkoušíme lámání, ale s pomocí špejlí. „A tak se všichni dali dohromady a vyrazili proti loupežníkům.“

Píseň z knihy „Je prosinec a nejen vrabec prosí“:

„Spolu jsme se potkali, ruce jsme si podali,

Když se dáme dohromady, bude nám všem dobře tady,

Budem si hráti, všechno zkoumati.“

„Tak co vyrazíme na ty loupežníky, aby nám tu bylo dobře?“

Ve třídě poschovávám obrázky loupežníků a každý nalezený loupežník bude přesunut doprostřed třídy na uvedenou značku. Utvoříme kolem nich kruh. „Děti loupežníky jsme pochytili, ale co teď s nimi budeme dělat?“ Děti dostanou prostor, aby samy řekly, jak by je potrestaly. Po vyslechnutí všech názorů jim povím, jak to bylo podle pověsti. „Všichni spolu bojovali na život a na smrt. Tak to kdysi bylo běžné, takže všichni loupežníci přišli o život a hrad Vimperk vypálili. Kvůli tomu, bohužel, my si už hrad neprohlédneme a loupežníci neměli možnost přemýšlet o svých činech a nemohli se polepšit. Co kdybychom ty naše loupežníky dali na nějakou dobu do vězení, aby přemýšleli a dostali tak šanci se polepšit?“

Výroba vězení: Děti dostanou bílý papír, který nastřihají na dlouhé pruhy. Ty namažou lepidlem pouze na každém konci a volně jej nalepí přes loupežníka.

Oslava: „Když lidé loupežníky přemohli, tak se radovali a oslavovali, že je již nebude nikdo strašit a oni nebudou žít ve strachu o svůj majetek nebo život. Jméno Strašice ale naší vesnici již zůstalo napořád. A stejně tak je tomu i v Dobřívě. Tak pojdte oslavovat a veselit se, už i my jsme se zbavili loupežníků.“ Oslavy doprovodí poslech hudby, kterou mají děti rády. Děti nechám spontánně projevit radost.

Stavba vesnice ze špejlí: „Oslavy skončily a lidé měli radost, že jim už nikdo nebude škodit. Rozhodli se proto, že postaví ve své vesnici nové domy. Nám tady zbyli rozlámané špejle, myslíte, že bychom je k tomu mohli využít?“

3.2.3 Pověst o Melmatěji

Poslech reprodukované písně: Petr a písně z Brd – Melmatěj

Děti se dle libosti rozmístí po koberci. Nejprve pustím píseň celou. „O čem ta píseň byla? Zaujalo vás v ní něco?“ Pokud by děti měly problém s odpovědí, navrhnou jim, že píseň mohu pustit znovu po částech.

Poté rozhovor o textu písně nechám vést děti. Podle jejich zvědavosti a domýšlení je nechám diskutovat mezi sebou. Na jejich otázky zatím nebudu odpovídat, pokud odpovím, tak neurčitě.

„Pro odpovědi si budeme muset pozvat někoho, kdo o tom ví víc. Teď mě napadá, vzpomínáte, kdo nám pomohl při pátrání o Fabiánovi?“

Volání babičky: „Pojďme, zavoláme tu babičku, aby nám pověděla i o tom Melmatěji.“ S dětmi voláme do všech koutů třídy. Dám si přes hlavu šátek a tím vstoupím do role babičky. „Volal mě tu někdo?“

„A proč jste mně děti volaly?“

„Rády byste slyšely další pověst? Tu o Melmatěji? To je také moc zajímavý příběh. Ten mi vyprávěla moje babička a té to vyprávěla její babička a té její babička a tak dále a tak dále. Stalo se to totiž hodně dávno, ale věřte, pravda je v něm stále ukrytá. A vítě

co? Já vám tu pověst nebudu vyprávět. Já vás do ní pozvu. Nastavíme si hodinky o ty stovky let dozadu a půjdeme se na to podívat na vlastní oči.“

Cesta zpátky: „Děti teď dělejte všechno jako já a společně budeme cestovat časem.“ Podívám se na levou ruku a zahraji jakože mám hodinky a přetočím na nich čas dozadu. Sleduji, zda děti opakují po mně, případně je pobídnu k nápodobě. Po přenastavení času se začnu na místě točit, děti se přidají. Následně budeme chodit pozpátku po celé třídě. Připomenu, aby dbali na bezpečnost svou i ostatních.

„Děti tak už jsme procestovali časem, až do doby kdy ještě stával hrad Vimperk.“ Rozhlížím se, ale žádný hrad nevidím. „No ale kde je? Že bychom se vrátili až moc? Jé hele oni ho právě staví. Půjdeme jim na pomoc?“ Společně postavíme hrad z molitanové stavebnice.

Vyprávění: „O stovky let dříve, než se na hradě Vimberku usadili loupežníci, žil na hradě jeden rytíř. Ten rytíř rád jezdil po Brdských lesích na koni.“ Pustím zvuky lesa a děti mají prostor si zaběhat. Po chvilce vyberu jedno z dětí a zeptám se, co ještě rád dělal rytíř. Společně si tak uděláme zhruba tři improvizace, co rytíř rád dělal. Čtvrtá otázka bude o tom, co naopak nerad dělal. I to si společně zahrajeme.

„Rád se také díval na svůj hrad. Co myslíte žil tam sám?“

Nechám děti přemýšlet a dávat návrhy, kdo s ním dále v hradu mohl bydlet.

„Představte si, že žádného syna neměl a bohužel ani manželku. Měl jen dvě dcery. Uděláme kruh a pěkně si je představíme.“ Uprostřed bude vždy rekvizita, která nás promění v danou postavu. „První se jmenovala Hroznata. Byla starší a její jméno nám již napoví, jaká asi byla.“ Do kruhu položím tmavý šátek a do její role vstoupím jako první. Přehodím si šátek přes ramena. „Jsem Hroznata a nemám nikoho ráda.“ Položím šátek na zem a vrátím se na své místo v kruhu mezi dětmi. „Kdo další nám poví, jaká Hroznata asi mohla být nebo co ráda dělala či naopak neměla ráda.“ Děti mají prostor si vyzkoušet negativně hodnocené chování. „Ta druhá mladší byla Milena.“ Tentokrát bude uprostřed kruhu světlý šátek a já opět jako první vstoupím do role Mileny. „Jsem Milena a moc ráda pomáhám ostatním lidem.“ Další se přihlašují děti, které mají zájem se vtělit do Mileny, jež má samé dobré vlastnosti.

„To jsme si už představili rytíře a jeho dvě dcery. Chybí nám ještě někdo?“

„Ano. Maminku těch holčiček jsme si nepředstavili, jenže my si ji ani představit nemůžeme. Brzy poté, co se Milena narodila, jejich maminka zemřela. A všem lidem na hradě i v jeho okolí bylo smutno. Nikdo se nesmál, ani písničku si nezaspíval, jak všem bylo smutno. Chodili po lesích se svěšenou hlavou a na sobě měli jen černé oblečení. Asi takhle.“ Předvedu smutnou chůzi a děti se přidají.

„Až jednoho dne rytíř, tatínek holčiček se rozhodl, že smutku už bylo dost. Co mohl asi tak dělat, aby své děti i poddané rozveselil? Co dělá vaše maminka nebo tatínek, když jste smutní a oni se vás snaží rozveselit.“ Společně si vyzkoušíme různé nápady dětí.

Předpokládané činnosti na rozveselení

Kresba: Každé dítě nakreslí, co mu dělá radost.

Zpěv písní: Pějme píseň dokola okolo stola, la, la, la

Pějme píseň dokola okolo stola la la

Pěje píseň krásně, kdopak nám ji začne ... (jméno dítěte)

Dítě, jehož jméno zazní, má nyní za úkol začít zpívat nějakou dětskou píseň, kterou má rád, a ostatní děti se postupně přidají.

Hra na honěnou: klasická verze, kdy jeden má „babu“ a chytá ostatní děti. Koho se dotkne, ten si s ním vymění roli.

Hra na schovávanou: Jedno z dětí se zavřenýma očima počítá do deseti a ostatní mají za úkol se schovat. Po dopočítání jde hádač hledat.

Hra na pohlazení: Děti chodí po třídě. Když se s někým potkají, pohladí se navzájem po tváři. Další variantou je: usmějí se na sebe, podají si ruku, obejmou se. Vždy podle toho jak je komu příjemné. Nikdo není nucen.

„A od té doby již nikdo na hradě netruchlil a všichni žili pokojný život dál. Všichni kromě Hroznaty. Jak jsme si již říkali, Hroznata byla zlá, lakomá, neměla nikoho ráda, jen sama sebe. Tak teď, poté, co se jejich tatínek takto snažil obě dívky rozveselit

a starat se o ně, jako by byl nejen tatínek ale i maminka zároveň, začala na Milenu žárlit. Myslela si, že tatínek má raději Milenu než ji, a dokonce dávala Mileně za vinu, že kvůli ní jejich maminka umřela. V Hroznatě rostla zlost a vztek. Občas si od té zloby pomohla. Jak asi? Ukažte, poradte, co děláte vy, když se zlobíte.“ Děti dostanou prostor ukázat, jak již umí se vztekem pracovat, jen jim pro jistotu připomenu, že to nesmí nikoho bolet, ani je samotné.

„Čas šel dál a z holčiček Hroznaty a Mileny se staly již velké slečny. Milena dál pomáhala všem lidem i zvířatům. A tak jako obvykle šla jednoho jara do lesa na byliny. Co to je ta bylina?“

„Ano jsou to rostliny, které dokážou lidem různě pomáhat. Třeba Heřmáněk je dobrý při kašli, stejně tak i kopřiva je velice léčivá. Teď se sbírají květy Bezu černého, já z nich dělám domácí šťávu. Ta je plná vitamínů, které chrání naše tělo před bacily. A kdo nemůže usnout, ten si uvaří čaj z Meduňky a za chvíli spí jako miminko. Bylin je mnoho, ale než bychom je tady všechny vyjmenovali, tak by už byl čas jít spát. Tak, kdo bude mít zájem, po odpočinku na lehátku po obědě si bude moct prohlédnout knihu, ve které jsou tyto a mnoho dalších bylin nakreslené i popsané. Milena šla tedy do lesa. Hokus pokus fidibus v Milenu se proměnit zkus. Všichni jste teď Mileny a jdeme na byliny.“ Pustím hudbu se zvuky lesa a slovně podněcuji děti k představám, že jsou v lese. „Milena šla do lesa a narazila i na lesní jahody a borůvky, a tak si je trhala, až zapoměla dávat pozor, jak hluboko do lesa jde, až se ztratila. Podívala se doleva, doprava, dopředu i dozadu, ale cestu zpět najít nemohla. Jak se asi cítila? Ztratil se už někdo z vás? Co jste dělali, když jste nemohli najít ani mámu, ani tátu, natož cestu domů?“ Opět vyzkoušíme všechny variace toho, co dělat nebo nedělat, když jsme ztraceni.

„Milena plakala a plakala, protože ji nikdo neslyšel. Široko daleko nikdo nebyl, aby se zeptala kudy domů. Až z toho pláče usnula.“ Všichni si lehnout a předstírají spánek.

„Ale počkat jak to asi vypadalo na hradě? Padla noc a Milena nikde. Jak se asi cítil její tatínek? A jak se asi cítila Hroznata?“

„Přesně tak Hroznata měla radost, že bude mít tatínka jenom pro sebe a nemusí se už na Milenu ani podívat. Jenže žádný tatínek ani maminka nenechá své dítě ztracené v lese a tak rytíř z Vimberku povolal všechno služebnictvo a vydali se Milenu hledat.“ Nyní se přeměníme na poddané a budeme společně hledat Milenu.

„Prohledávali každý kout, za každý keř se podívali, nahlédli i za každý strom a nepřestávali ani v noci. Až konečně jeden sluha, který se jmenoval Matěj, ji našel. To bylo radosti, když ji přivedl zpátky na hrad.“ Pustím fanfáry a společně se půjdeme ke stolečkům napít čaje. „Taky to pořádně oslavili, uvařili si dobrý čaj z Meduňky, aby se jim po tak náročném hledání dobře spalo.“

Ochutnávka bylinného čaje: Všechny děti dostanou na ochutnání bylinný čaj. „Na zdraví a sláva Matějovi!“

Společně vytvoříme kruh. „To by bylo hezké, kdyby to takhle skočilo, že ano? Jenže náš příběh ještě pokračuje. Na hradě byla jedna osoba, které návrat Mileny ani po meduňkovém čaji nedal spát. Kdo to asi byl?“

„Hroznata byla vzteky celá bez sebe, že už jí nepomohlo se ani vyběhat, ani si zabouchat do polštáře, prostě nic.“

Hroznatina nabídka: Vkročím doprostřed kruhu a obléknu si přes ramena tmavý šátek. Přistoupím k jednomu z dětí podél kruhu. „Jdi za Milenou a štípní ji.“ Sundám z ramenu šátek a v roli učitelky se dotýcného zeptám, jestli to chce jít udělat. Když odpoví ne, poradím mu, že takovým lidem, kteří nás navádí, abychom ubližovali jiným, se jednoduše řekne ne a nejlépe se k nim i otočí zády. Vrátím se do role Hroznaty a zkouším, jestli někdo nebude souhlasit. Když všichni stojí zády, sundám šátek a předám ho jinému, kdo bude zkoušet své štěstí v ublížení Mileně. Všichni se otočí zpět čelem do kruhu a nová Hroznata zkouší přesvědčit ostatní děti, aby jinak než štípnutím ublížili Mileně.

„A představte si, ta pravá Hroznata byla pěkně mazaná. Ona to na Matěje zkusila jinak. Ona se ho zeptala, jestli chce být bohatý. A co myslíte, chce být takový sluha bohatý? Proč asi?“

„Matěj se radoval, až se z toho musel proběhnout.“ Děti dostanou prostor k běhu.

„Když všechnu svou radost vyběhal, došlo mu, že asi za to něco bude chtít. Co asi?“

„Nebylo to ani štípnutí, ani bouchnutí. Ona po něm chtěla, aby ji vzal do lesa a tam jí vzal život. Až tak krutá Hroznata byla. Matěj nic neřekl a šel s těžkou hlavou, to znamená, že měl velkou starost, spát.“ Společně předstíráme, že máme těžkou hlavu a najdeme si koutek na spaní. „Jenže v posteli se převaloval. Nejprve na levý bok, pak na pravý, potom zpátky na levý. Dokonce i na břicho a na zádech zkusil spát, ale marně se pokoušel. Ta starost byla moc veliká. Tak co s tím děti? Matěj by rád byl bohatý, ale udělat něco takto strašného nechtěl.“

Jmenovitě vyvolám pár dětí, jestli nepřišli na nějaké řešení.

„Matěj to udělal tak, že šel za rytířem z Vimberku a všechno mu to řekl. Rytíř byl vyděšený, jak jen jeho první dcera může něco tak hrozného chtít. A protože už dřív viděl, jak ošklivě se Hroznata chová, tohle byla poslední kapka a on ji nechal vyhnat z hradu. A protože Matěj již podruhé zachránil Mileně život, rytíř mu věnoval mlýn, který stál pod hradem. Když mu ho slavnostně předával, Milena mu znovu poděkovala, políbila ho na čelo a řekla mu, Matěji. Od té doby se tomu mlýnu a místu, kde stojí, říká u Melmatěje.“

Opět pustím úvodní píseň o Melmatěji a děti nechám na ni tancovat a oslavovat šťastný konec.

„Děti užily jste si výlet do minulosti? Už je na čase se zase vrátit. Nastavme si hodinky zpátky do školky.“ Zatočíme kolečkem na hodinkách, otočíme se několikrát kolem své osy a poběžíme, tentokrát dopředu.

4 VYHODNOCENÍ PROGRAMU

4.1 Evaluační otázky a metody

Pro hodnocení programu klademe tyto otázky:

1. Jaké metody a formy nejvíce vyhovovaly dětem dané třídy?
2. K jakým problémovým situacím docházelo a jak byly řešeny? Jaký je návrh řešení podobné situace v další praxi?
3. Jak byly naplněny očekávané výstupy týkající se získaných poznatků – postav Brdského Fabiána a Melmatěje, názvu vesnice, ve které bydlíme, a jeho původu, hradu v okolí, vysvětlení, co je pověst a vyprávění jedné pověsti; děti se dokáží pohybovat v náročném terénu lesa; řeší problémy, úkoly a situace, dokáží myslet kreativně a předkládají návrhy pro možné řešení; umí se rozhodovat samostatně o svých činnostech; spolupracují při hrách; nabídnou pomoc; pojmenují povahové rysy; zajímají se o kulturní památky v okolí.
4. Jaké návrhy na doplnění programu z hodnocení vyplývají?

Pro vyhodnocení programu byla využita metoda pozorování videozáznamu.

Po realizaci každého celku autorka v písemné sebereflexi vyjádřila své prožitky a zaznamenala postřehy z pozorování videozáznamu.

Dále byl využit rozhovor s dětmi zaměřený na zjišťování úrovně poznatků. Tytéž otázky byly pokládány celé skupině dětí před i po realizaci vytvořeného programu. Rozhovor byl zaznamenán na audionahrávce a odpovědi přepsány.

Po realizaci všech celků byl proveden rozhovor s učitelkou dané třídy, uvádějící učitelkou autorky práce.

4.2 Sebereflexe na základě videozáznamu

V této části bude reflektována realizace jednotlivých tematických celků pomocí popisu jejich průběhu, zaznamenaného na videozáznamu, i popisu vlastních pocitů při práci

s dětmi. Pozornost bude věnována nastalým problémovým pedagogickým situacím, jejich řešení a případným návrhům na optimálnější řešení. Pro přehlednost je v textu zvýrazněno kurzívou uvědomění si problémových situací, mé osobní postřehy a doporučení pro další práci.

4.2.1 Realizace celku o Fabiánovi a její reflexe

Činnosti byly tvořeny se záměrem prohloubit povědomí o pověstech, které se nejvíce dotýkají místa, kde daná mateřská škola stojí, a jsou příběhem zajímavé a na úrovni chápání pro děti předškolního věku.

Vstup do prvního příběhu byl inspirován seminářem Mgr. Hany Švejdové (PF JU). Text jsem si upravila dle svého tématu. Výpadek z praxe v důsledku mateřské dovolené zapříčinil mírnou nervozitu. Během přednesu jsem zapomněla text básně. To jsem se snažila obrátit ve výchovný apel, že splést se či zapomenout může každý, dokonce i paní učitelka. Děti se tak setkaly se zkušeností, že nikdo není neomylný a dělat chyby je běžné. Celý vstupní rituál proběhl znovu s nápovědou z tištěné přípravy. Následující rozhovor proběhl formou vyvolávání dětí. Protože jsem pro některé děti byla cizí, ostýchaly se zapojit. V rámci respektujícího přístupu jsem do řeči nikoho nenutila, a ty, co se hlásily o slovo, jsem vyvolávala jménem.

Protože děti jsou svými učitelkami vedeny ke kritickému myšlení, zmínka o záhadě, která je potřeba vyřešit, je velice silně namotivovala k dalším činnostem, že i děti s ostychem se zapojily. V dětech jsem spatřila přetlak energie, tak i mimo připravenou činnost dostaly prostor k jejímu uvolnění tancem. To program nenarušilo, pouze bylo zapotřebí píseň „Kudy, kudy...“ zazpívat dvakrát, než se zapojily všechny děti.

Ráda pracuji s překvapením, a to, že se činnost přesunula mimo třídu, děti velice zaujalo. Až na videozáznamu jsem si všimla, že *dvě dívky potřebovaly v této situaci větší oporu ze strany učitele*, cítily se nejistě. Příčinou je, že děti, se kterými jsem pracovala, dobře neznám, a ony nevěděly, co ode mne mohou očekávat. Netradiční přesun do tělocvičny v dětech umocnil prožitek a ony přijaly hru, že jdeme do lesa, zcela vážně. V tělocvičně byla připravena dráha. Záměr se vstupem do lesa nebyl naplněn dle mých

představ. Rekonstrukce tělocvičny zapříčinila, že nyní již má dveře, a motivace, že les je nemá a nelze na ně zaťukat, zcela nebyla momentálně dosažitelná. S touto situací jsem se mírně vyvedla z míry. Děti v tuto chvíli vypadly z motivace, že jdou do lesa. Pro navrácení jsem šla pustit zvuky lesa. Na mé požádání děti zavřely oči a chvíli poslouchaly. *Pro hlubší prožitek bych příště doporučila i vonnou esenci lesa.*

Děti se zpátky vžily do role a mohli jsme pokračovat v plánovaných činnostech. Opět proběhlo mé pochybení při přednesu básně, nemohla jsem si vzpomenout na začátek textu. Avšak to jsem rovnou přemotivovala, že mi ono zaříkadlo pro odemčení lesa darovala na kusu papíru jedna starší paní, která dle mých domněnek byla čarodějnice.

V přípravě bylo plánováno použití strachového pytle, místo něj byl využit látkový tunel pro snazší organizaci. Strachový pytel je nutno na začátku držet, já však z důvodu bezpečnosti stála a pomáhala při přecházení lavičky. Prožitek sice nebyl takový jako by byl s pytle, ale bezpečnost je důležitější.

Děti jsem slovně nabádala k fantaziím a prožitku v lese, avšak děti byly nadšené z dráhy a soustředily se na prolézání, že jsem rozhovor, co vidí, slyší, cítí, nechala až po ukončení činnosti. *Příště bych činnost udělala tak, že bych po tělocvičně vystavila obrázky lesa a zvířat z něj, aby děti, které zrovna čekají než se uvolní část dráhy (u tunelu a lavičky se tvořily fronty), mohly pozorovat a hledat zvířata.* Po odklizení dráhy jsem navedla rozhovor, co v našem „jako lese“ potkaly.

Na videozáznamu bylo patrné, že v tuto chvíli jsem ztratila pozornost některých chlapců. Ostatní děti měly však zájem o rozhovor. Tato chvíle byla náročná na organizaci. Rozhovor jsem ukončila tamburínou a navázáním další činnosti. Dle záznamu to nebylo nejvhodnější řešení, děti, které chtěly dále povídat, i když byly několikrát vyslechnuty, byly zklamané.

Pohybová hra na déšť splnila požadovaný výstup o prosociálním chování. Děti ochotně nabízely vrstevníkům skrýš před deštěm. Záznam jsem si pustila několikrát za sebou, abych zjistila, jestli je nabídka pomoci věnovaná opravdu všem dětem, či jsou ve skupině oblíbené nebo naopak méně žádané děti. Výsledek byl obdivuhodný a opravdu všechny děti nabízely pomoc komukoliv. Naopak, čím více dětí pod jedním stromem bylo, tím větší radost ze hry měly.

Relaxační cvičení bylo správně vykonáno pouze přibližně třetinou dětí. I přes pomoc relaxační hudby a klidný hlasový doprovod děti nedokázaly odpočívat. *Do budoucna si vyhledám a nastuduji literaturu o relaxačním cvičení.* Rozhovor o prožitku v lese jsem oproti plánovanému zkrátila po zkušenosti a momentálnímu naladění dětí. Navázání zpět na záhadu o degradaci rytíře na strážce lesa opět vtáhla do hry chlapce. Slovo záhada v tento den fungovalo jako kouzelné slovo, které navracelo dětem pozornost. Z toho soudím, že v této třídě je část kompetence o řešení problémů naplněná; přesněji, že mají zájem o jeho řešení a aktivně se na něm podílejí.

Proměna dětí na dospělé byla zajímavá činnost pro obě strany. *Děti spontánně ukázaly zrcadlo dospělých ve svém okolí (nervózní chování za volantem, zdlouhavé telefonování a hledění do telefonu, odpočívání na gauči apod.). To mě přimělo i k osobní sebereflexi jakožto rodiče.* Dramatizace babičky s rekvizitou umožnila dětem hlubší prožitek ze hry a opět byly vtaženy do příběhu.

Prožitek děti měly i při stavění hradu, na videozáznamu je citelné ožítí dětí a nová chuť do tvorby celého příběhu. Aktivní spoluúčast na vytváření děje děti komplexně posunula s vnímáním a zapamatováním si děje dále než při pouhém přečtení pověsti. Stavba hradu byla zcela v režii dětí, kdy byla procvičována kompetence komunikační, řešení problémů i činnostní, kdy si samy děti organizovaly stavbu a musely přemýšlet jak postavit hrad, aniž by okamžitě spadl. Stejně tak i hostina, rytířský turnaj a taneční bál byl organizován dětmi.

Hra vnitřní hlasy byla pro děti náročná, mnoho dětí se nezapojilo, předpokládám, že ani nevěděly, co je přesným úkolem. *Pro příště hru vnitřní hlasy nacvičím s dětmi na jednodušším příběhu.* Nepochopený byl i výrok, že čarodějnice žárčila. Tento pocit je nejspíš pro děti náročný a sama jsem přesně nevěděla, jak jim ho správně vysvětlit. *Problematikou emocí a jejich významu se hodlám v budoucnu hlouběji zabývat.*

Jako improvizaci, aby ztělesnění hlavních postav bylo prožito, jsme společně dramatizovali to, co rády dělají. *Kladně hodnotím svůj momentální nápad vyšívání iniciálu na kapesník.* Každý byl jmenovitě tázán, jak začíná jeho jméno. Stejně tak skladba Antonia Vivaldiho Bouře byla vhodně zvolena pro simulaci zlých kouzel. Děti při ní začaly před kouzly unikat a tak samovolně vznikla čarodějnická honička.

Po této činnosti děti nebyly připravené na další dramatickou hru, a tak jsem ožívání soch vynechala. Z videozáznamu je patrné, že jsem volila správně. Děti si lehly na koberec a pouze jsem jim jako babička s šátkem na hlavě dovyprávěla, jak pověst skončila.

Hudební hra na rozpoznání figury v pozadí děti oslovila, avšak mezi dětmi byly velké rozdíly. Jedna dívka Fabiána nenašla vůbec, *doporučila bych více takových her.*

Vycházka do lesa prospěla dětem v oblasti motorické zdatnosti, les je od mateřské školy v delší vzdálenosti a bylo nutné vyšší fyzické zdatnosti. Veškeré činnosti byly dětem nabídnuty s možností zapojit se či si spontánně hrát. Postupně se v činnostech vystřídal všechny děti a organizace byla převážně na nich. Dětem jsem podala možné návody na hry. Takto jim to v lese vyhovovalo. Na návrh dětí jsme společně postavili místo domečků pro trpaslíky jeden velký domek.

Hra stínové sochy a vaření z přírodnin nebylo uskutečněno v lese z časových důvodů, ale až další den na školní zahradě. Úklid lesa proběhl tak, že odpadky jsem směla sbírat pouze já z důvodu nedostatku ochranných pomůcek. Pokud děti našly odpadek, přišly pro mě a já jej sebrala do odpadkového pytle. Děti se tak dozvěděly více o ochraně přírody a zároveň byly poučeny o vlastní bezpečnosti. Činnost „Jdi a najdi“ byla rozvíjející v matematických představách, děti si upevnily pojmy více méně i přesné počty do 10.

Tváře stromů byla netradiční výtvarná technika pro rozvoj jemné motoriky i ztvárnění představ, zaujala i chlapce, které výtvarné činnosti příliš nebaví. Stejně tak i výroba zvonkohry přinesla většinou pozornost a procvičila jemnou motoriku, konkrétně vázání uzlů i spolupráci mezi dětmi.

Celkově práci a tvorbu z přírodnin hodnotím velice kladně, děti musely využít více fantazie a tvořivosti i během hledání vhodného materiálu i postupu sestavení.

4.2.2 Realizace celku o původu jmen vesnic Strašice a Dobřív Fabiánovi a její reflexe

Druhou pověst jsem pro porovnání s předchozí nejprve přečetla. I přes různé modulace hlasu a změny dynamiky byly děti méně pozorné a z příběhu si mnoho nezapamatovaly. *To potvrzuje, že metody prožitkového učení jsou efektivnější než pasivní příjem informací.* Avšak, dle RVP PV, by děti před vstupem do základní školy měly udržet pozornost a porozumět čtenému textu, následně si jej zapamatovat a převyprávět. Domnívám se, že snížená pozornost byla způsobena ukončením mimořádného stavu v České republice z důvodu koronavirové pandemie a blížícím se koncem školního roku.

Zařazení pohybové hry bylo přínosné a děti se v tuto chvíli začaly soustředit na příběh. Hru jsme hráli vícekrát než jsem původně plánovala, z důvodu aktuální potřeby dětí. *Z videozáznamu jsem přesvědčena o správném přečtení momentálních potřeb dětí.* Po ukončení posledního opakování hry jsem děti nechala relaxovat, a tím i dostaly více času na promyšlení jaké zboží vezly. Objevovaly se zajímavé odpovědi (např. televize, tablety, Minecraftové kostky, štěňátka...), které jsem nevyvracela, pouze se dotazovala dál, až děti samy došly k názoru, že to takhle nejspíš nebylo a navázaly na pravděpodobnější produkty (mouka, maso, oblečení, boty, zeleninu a ovoce).

Pohádková píseň děti povzbudila a ony se energicky vložily do hry, až jsem musela kázeňsky zasáhnout, když někteří z chlapců porušovali třídní pravidlo: Žádná hra nesmí bolet. Role loupežníků pro ně byly velice poutavé. Konflikt se vyřešil pomocí efektivní komunikace, bez nálepkování, zbytečného křiku i vyhoštění ze hry. Nejprve jsem chlapce vyprostila z role a navrátila je do jejich já a doptávala se, zda by se tak i nyní chovali ke svým kamarádům. Náprava byla okamžitá. Na záznamu je viditelný údiv jednoho z chlapců při uvědomění si svých činů. Tento rozhovor nás i posunul blíže k další činnosti.

Když se měli zamyslet chlapci, sezvala jsem všechny děti do kruhu ke společnému zamýšlení, co vede lidi, aby se stali loupežníky. Uprostřed kruhu stál ten, kdo zrovna chtěl mluvit. Děti nejprve nastavily zrcadlo vlastní třídě, jaké chování se jim nelíbí (*zde jsem musela opakovat upravené odpovědi, které byly konkrétně míněné na děti, abych nepodpořila nálepkování*, např. když Ilonka nechce půjčovat hračky x když je člověk

lakomý; když Matěj křičí x když jsou lidé příliš hluční; když Eva pro všechno pláče x když je někdo až moc přecitlivělý; apod.) a následně i zhodnotily své blízké okolí (kouření cigaret, pití hodně piva, neumí pozdravit apod). V tuto chvíli jsem zaváhala, zda je vhodné děti měnit v loupežníky. *Jako doporučení pro budoucí využití této přípravy bych nejprve volila všechny hry v roli loupežníků a až závěrem přemýšlení o tom, jaký vlastně loupežník je a co ho vede k loupení.* Činnost jsem zařadila s motivací, že si to jen vyzkoušíme být chvíli v roli loupežníků. Některé dívky s proměnou své fotografie na loupežníky nebyly zcela smířené. Dostaly možnost se činnosti neúčastnit a pouze sledovat proměny ostatních.

Hádání ukrytého pokladu hmatem některým dětem dělalo obtíže. Tím, že nevěděly, jaké předměty jsou ukryté, často odpovídaly slovem nevím. Někomu pomohlo slovní vedení: je to teplé, měkké, hladké, apod., avšak pár dětí potřebovalo nejprve dané předměty vidět, až pak byly schopné hádat. Početní činnosti děti ovládaly; je znát, že jsou to předškolní děti připravované na vstup do základní školy.

Výroba šperků byla velice volná, děti dostaly možnost výroby jakoukoliv technikou i různé materiály. Jejich kreativita je na vysoké úrovni, což vypovídá i o vedení jejich učitelek. Lámání špejlí zaujalo převážně chlapce, kdy dokazovali svou sílu. *Možná by z tohoto úkazu bylo vhodné zařadit více činností pro vybití či dokázání fyzické zdatnosti.* Motivační píseň pro sjednocení sil dodala dětem odvahy a pocitu náležité pospolitosti. Zde je větší chyba v přípravě. Děti dostaly podnět pro okamžitou akci, ovšem ve třídě *nebyly připraveny pomůcky. Schovat obrázky loupežníků by bylo vhodné během tvoření šperků.*

Rozhovor o trestání byl zajímavý a ukázal veškeré zkušenosti dětí a odkryl pocity při nich (např. dostat na zadek, zákaz Minecraftu, maminka se bude zlobit; cítí se nespravedlivě, rozzlobeně, nedobře apod.). Návrhy, jak jinak polepšit loupežníky, byly různorodé a o uzavření do vězení se děti shodly dříve, než jsem to stihla sama navrhnout. Oslavy si zorganizovaly děti samy. Řekly si i jakou hudbu chtějí pustit.

4.2.3 Realizace celku O Melmatěji a její reflexe

Třetí varianta vstupu do pověsti byla pro děti nejpoutavější. Píseň děti zaujala a žádaly o opakované spuštění, cíl však nesplnila. Až po třetí reprodukci menšina dětí dokázala zodpovědět, že v písni vystupoval mlynář, Strašice a hrad Vimberk, který znají z předchozích činností. Po většinu písně se nedokázaly udržet od prožitku reprodukované hudby a hrály na imaginární kytary. Dětem jsem umožnila spontánní vyjádření momentálního naladění. Poslední pokus jsem již napověděla, že je v ní ukrytá další pověst. Většina dětí pozorněji poslouchala první sloku, avšak dynamičtější refrén a temperamentnější chlapci opět strhli pozornost většiny třídy.

Z důvodu pozorování aktuálního naladění dětí jsem neuskutečnila diskuzi a přešla rovnou k činnosti volání babičky. *Až ze záznamu jsem zjistila, že vhodnější by bylo děti nejprve trochu uklidnit, např. činností, kdy dám na dětské stoly indicie související s pověstí (mouka, postavený hrad z kostek, dvě panenky, byliny, apod.). Při volání babičky některé děti nejednaly slušně, jak by se ke starším mělo. Bohužel jsem nejednala zcela efektivně. Chlapci dostali na výběr mezi okamžitým slušným jednáním nebo vyloučením z činnosti, než se uklidní. Chlapci nedostali mnoho prostoru pro uvědomění si vlastní chyby a navrnutí jimi nejpříjemnějšího řešení.* Na stranu druhou, ohledně vhodného chování ke starším lidem jsou dle mého pozdějšího rozhovoru s paní učitelkou již dostatečně poučeni, že by se neměli ani ve hře takto chovat. Následné babiččino vyprávění proběhlo v trochu napjaté atmosféře, ale jakmile byly děti vtaženy do hry, opět nám bylo ve třídě dobře. *Stavění hradu pojaly děvčata jako osobní výzvu a zorganizovaly chlapce, aby stavěli dle jejich pokynů. Děti tak samostatně obohatily činnost o procvičování komunikačních dovedností i prostorové orientace.*

Dramatizace činností již byla v předešlých pověstech zastoupena a děti zvládly dramatizovat i bez mé ukázky. To naznačuje, že *dovednost dramatizovat jednoduché situace, je ukotvena.*

Zajímavé byly odpovědi na otázku, co rytíř nerad dělá. Děti povětšinou odpovídaly své méně oblíbené povinnosti, většina dodala, že když to nemají rády ony, tak rytíř určitě také (např. úklid, jí zeleninu, chodí brzy spát, hrát si sám apod.).

Výčet vlastností Hroznaty i Mileny byl pro děti poutavý a samotnou mne překvapilo, kolik špatných vlastností děti dokázaly vymyslet. Kompetence sociální a personální je v této třídě na velice dobré úrovni, věřím, že předchozí nevhodné chování několika chlapců bylo výjimkou z důvodu příliš nevybouřené energie, kterou z poslechu hudby načerpali. Dětem jsem však musela připomínat, aby odpovídaly celou větou, nikoliv jedním slovem.

Při vyprávění o tom, že v příběhu chybí matka, a při dramatizaci smutku se jedna z dívek rozplakala. Z důvodu, že děti dobře neznám, jsem takovou reakci neočekávala. Emotivnější dívka *dostala mou podporu formou rozhovoru a ujištění, že jde pouze o příběh a vysvětlení, že v dobách, kdy se příběh odehrával, nebylo zdravotnictví na tak dobré úrovni jako je dnes. Také jsem jí nabídla svou blízkost pro utišení, kterou dívka ochotně přijala.*

Rozhovor, co udělá dětem radost ze strany rodičů, byl opět poučný. Povětšinou děti uváděly materiální dary, více času na tabletu, televizi, počítači. Až při rozšíření otázky, co rádi děláte dohromady s maminkou či tatínkem, děti začaly odpovídat pečení, stolní hry, fotbal, kreslení. Děti v tuto chvíli dostaly možnost si veškeré zmíněné činnosti samostatně zorganizovat. Během her jsem děti obcházela a vyptávala se, kdy to obvykle s rodiči dělají, jestli mají nějakou vtipnou historku apod.

Z předpokládaných činností jsem zařadila pouze zpěv písní. *Některé děti odmítly zpívat sólo, když na ně vyšlo písňové počítadlo. Nikoho jsem nenutila, avšak jsem nabídla oporu, nebo aby alespoň řekl jaká je jeho oblíbená píseň.* Odmítla jsem původní záměr hry s vyloučením z činnosti nebo dáváním „fantů“. Mrzí mne nemožnost vykonání hry na pohlazení z důvodu zvýšených hygienických opatření. Napětí, jak příběh bude pokračovat, způsobilo, že ačkoliv se nyní více mluvilo než konalo, děti udržely pozornost. *To mě obohatilo o poznatek, že pokud je komunikativní skupina dětí nejprve vtažena do děje činností, lze následně více využít metody vyprávění.*

Přestože jsem cítila, že by děti dál dokázaly pouze naslouchat, zařadila jsem připravovanou činnost o vypořádávání se s vztekem. Domnívám se, že je potřebné děti ujistit, že i negativní emoce, jako je např. vztek, není nutné v sobě nezdravě utlačovat, ale je vhodnější pro jejich psychickou pohodu vztek správným směrem uvolňovat a prožít. Děti byly zprvu zaražené, že po nich chci, aby se „vyvztekalý“. Po ujištění, že

opravdu je to momentálně žádoucí pod podmínkou dodržení pravidla, že to nesmí nikoho bolet, se děti s chutí předháněly v tom, kdo vymyslí nejučinnější způsob (běh, bouchání do polštáře, mačkání modelíny apod.). Děti dostaly dostatek prostoru, když samy uznaly, že už jsou připravené pokračovat v činnosti, vyprávěla jsem dál.

O bylinách bych příště méně mluvila, více prožívala. Až nyní mne napadlo, že na školní zahradě je kout s užitečnými rostlinami. Návrh činností na úpravu přípravy je pozorování všemi smysly živých bylin na záhoně. Děti by si přivoněly, prohlédly i pomocí lupy, osahaly a např. mátu i ochutnaly. Po dostatečném prozkoumání, bych zařadila hádání usušených bylin dle vůně z látkového pytlíku.

Při hře na ztracenou Milenu jsem již od začátku stála poblíž citlivější dívky, kdyby i zde potřebovala emoční oporu. To se ukázalo jako správně zvolený taktický tah. Dívka mne chytila za ruku a odmítla hrát. S pochopením jsem ji ujistila, že se zapojit nemusí. I z nahrávky je znát, že dívka pociťuje úlevu.

Činnost vstupu do role rodičů, jejichž dítě se ztratilo, hodnotím velice kladně. Na dětech jsem vyzozorovala pochopení pocitu a uvědomění si rizika. Na záznamu je slyšet i přiznání jednoho chlapce svému kamarádovi, že již mamince nebude venku utíkat a schovávat se, aby se nebála. Činnost mám z tohoto důvodu v úmyslu ve své budoucí praxi učitele mateřské školy pravidelně zařazovat.

Ochutnávka meduňkového čaje sklidila úspěch. Z následného rozhovoru s paní učitelkou jsem se dozvěděla, že děti obvykle pijí jen ovocný čaj, a pokud má jinou barvu než červenou, žádají spíše o vodu.

Na činnost Hroznatina nabídka jsem byla velice zvědavá, zda děti nepodlehnu pokušení někomu ublížit. V momentu započetí hry jsem ještě vylepšila její podmínky o ztvárněnou Milenu pomocí panny se světlým šátkem. Hra proběhla lépe než byla plánována. První chlapec, jenž byl žádán o vykonání špatného skutku, razantně odmítl s dodatkem, že ubližovat se nesmí. Všechny ostatní děti se poté přidaly, avšak jakmile byla možnost vtělení se do Hroznaty s povolením navádět ostatní ke zlým skutkům, děti se překřikovaly, kdo půjde na řadu první (naváděly kousnutí, dupnutí na nohu, zatahání za vlasy, sebrání oblíbené hračky, ušpinění šatů). Do budoucna bych v této třídě ještě raději uspořádala nějaké činnosti podporující uvědomění si nesprávnosti

navádění ostatních (např. podle Hanky Švejdové: Já jsem svůj šéf – jedná se o činnosti pro plné uvědomění svých činů, když nás někdo navádí k něčemu špatnému, je potřeba si uvědomit, že jen já rozhoduji o tom, co udělám, a já ponesu veškeré následky svého chování).

Pokračování proběhlo dle písemné přípravy. Požádání pomoci s řešením Matějova problému se děti okamžitě shodly, že to udělat nesmí, a že by to měly jít říct paní učitelce nebo rodičům. Závěr si děti s chutí poslechly. Přály Matěji jeho šťastný konec a radovaly se, že nezůstal chudým sluhou.

4.3 Rozhovor s dětmi

Tytéž otázky byly pokládány celé skupině dětí před i po realizaci vytvořeného programu. Rozhovor byl zaznamenán a odpovědi jsou dle záznamu přepsány. Děti povětšinou odpovídaly obdobně a tak jsou vybrané pouze některé záznamy.

Otázka č. 1. Kdo je Brdský Fabián? (jak vypadá, kde žije, co dělá apod.)

Odpovědi před realizací: „Fabián s námi chodil do Kořat.“ (Zopakovala jsem otázku se zvýrazněním slova Brdský)

„Kouzelník?“

„Nosí tričko a kraťasy.“

„Chodí do práce v Plzni.“

Odpovědi po realizaci: „Strážce lesa, duch, býval to rytíř.“

„Vypadá jako myslivec s vousy.“

„Kouří dýmku.“

„Žije v lese, ale není vidět. Dřív bydlel na hradě.“

„Nemůže mluvit. Jenom houkat.“

Otázka č. 2: Jak se jmenuje vesnice, ve které bydlíme?

Odpovědi před i po realizaci totožné: „Ve Strašicích.“

Otázka č. 3: Proč se tak asi jmenuje?

Odpovědi před realizací: „Protože tady straší?“ (Po požádání dětí o rozvedení odpovědi děti přemýšlely, ale nic neodpověděly).

Odpovědi po realizaci: „Protože v lese žili loupežníci a kradli jim věci.“

„Měli strach a báli se jít do lesa.“

„Tady se jim nežilo hezky a když přešli do Dobříva, tak jim bylo dobře.“

Otázka č. 4: Kdo, nebo co je Melmatěj, a kde bychom ho mohli najít?

Odpovědi před realizací: „To je místo v lese tady kousek. Chodíme tam s tátou.“

„Je to potok v lese.“

Odpovědi po realizaci: „Tak říkali mlýnu, který dostal Matěj za to, že nezabil Milenu.“

„To řekla Milena. Mel, Matěji.“

„Stál tam, jak jsme byli na procházce pod tím zbouraným hradem loupežníků.“

„Dal mu ho rytíř, tatínek Mileny a tý hrozný Hroznaty.“

Otázka č. 5: Je blízko Strašic nějaký hrad nebo zřícenina?

Odpovědi před realizací: „My jezdíme na hrad Točnick a Kozel.“

„Já znám Karlštejn.“

Odpovědi po realizaci: „Hrad kam dojdeme pěšky je v lese, ale už tam nestojí.“

„Byl loupežníků a předtím rytíře.“

„Vimberk se jmenoval.“

Otázka č. 6: Co je to pověst?

Odpovědi před realizací: „Nevím.“

Odpovědi po realizaci: „To je povídání o tom co se stalo dávno.“

„Je to jako pohádka.“

„Stalo se to tady a opravdovým lidem.“

„Něco je pravda a něco si lidi vymysleli.“

Otázka č. 7: Dokázali byste mi nějakou pověst převyprávět?

Odpovědi před realizací: Děti mi vyprávěly zkráceně pohádku o perníkové chaloupce, o Růžence apod.

Odpovědi po realizaci: Společně převyprávěly všechny tři pověsti. Sice dějová linka nebyla zcela přesná, ale hlavní pointu příběhů zachytily.

4.4 Hodnocení programu paní učitelkou

1. Jak na vás působí téma pověsti v mateřské škole?

Výběr tématu se mi velice líbil. Samotnou mě nenapadlo použití pověstí v mateřské škole, vždy jsem pracovala pouze s pohádkovými příběhy. Již tu netradičnost hodnotím velice kladně. Děti by měly lépe znát místo svého bydliště a jeho okolí, a to nejen procházkami do přírody, ale i být obohaceni o historickou a kulturní složku. To tajemno okolo významu pojmenování obce mě nadchlo. Děti se často ptají proč ono a tamto. Je příjemné jim poskytnout i vědění a zároveň fantazírování o něčem, nad čím se doma moc nemluví. Musím se přiznat, že ani já jsem většinu pověstí neznala a ráda se nechám přiučit.

2. Jak hodnotíte zpracování tematických celků?

Plán přípravy byl pro mě netradiční. Přípravy si zpracovávám jinak, ale pokud to takto studentce vyhovuje, tak to nehodnotím záporně, dané směrnice na to nejsou, tak ať si každý plánuje podle svých preferencí. Líbí se mi podrobné zpracování motivací, i to, že vše do sebe zapadá. Naopak mi chybí kolonka s vypsáním pomůcek, které jsou k dané činnosti potřebné.

3. Byly použity vyhovující metody a organizační formy pro danou skupinu dětí?

Metody, se kterými studentka pracovala, byly poutavé a pro děti vhodné. Samy se s kolegyní snažíme děti vzdělávat prožitkem, nikoliv pasivním přijímáním informací.

Dopřát jim dostatek prostoru pro vedení činností děti vychovává k samostatnosti i kritickému myšlení. O tom by podle mě vzdělávání v mateřské škole mělo být. Kladně hodnotím i respektující přístup k dětem. Jediné, co bych vytkla, tak nedostatek prostoru pro kooperativní učení. Studentka měla tu nevýhodu, že děti dobře nezná a tak to nemohla promítnout do svých příprav. Za to však pohotově reagovala během činností na momentální naladění dětí.

4. Doporučila byste studentce nějaké změny případně doplnění v připraveném programu?

Program se mi líbil, možná bych doplnila více výtvarných činností. Nejlépe hodnotím zpracování první pověsti o Fabiánovi, ta se mi zdála nejvíce vyvážená. V pověsti o Melmatěji bylo hezky zpracováno prosociální chování a pochopení emocí, ale chyběly mi z této části hmatatelné výsledky. Ale rozhodně to není fatální chyba. Doporučila bych třeba výtvarné zpracování Hroznaty a Mileny. Namalovat je ve velikosti dětí a pokusit se je výtvarně charakterizovat – odlišné šaty, výraz v obličeji, okolo jejich postav znázornit jejich povahy.

5. Byly naplněny cíle tematického celku?

Cílem těchto činností bylo poznání pověstí, což rozhodně naplněno bylo. Děti dlouho poté, co studentka s nimi program vyzkoušela, mluvily o Fabiánovi, loupežnících i Matějovi. Příběhy dokázaly převyprávět kolegyni, která dorazila na odpolední směnu. I některé hry si chtěly znovu zahrát. Program se promítl i do ranních her a dokonce se ptaly, jestli existují ještě nějaké další pověsti.

5 DISKUZE

Realizací tematických celků jsem dospěla k názoru, že zařazení pověstí do předškolního vzdělávání je zajímavým tématem, které má mnoho možností. Vhodným výběrem pověstí lze komplexně rozvíjet osobnost dítěte. Výměna rolí pomůže dětem uvědomit si, že každý má na věc jiný úhel pohledu a vnímá situaci jinak. Rekvizity pomáhají umocnit prožitek ze hry.

Časová náročnost programu byla rozložena do třinácti dnů, kdy jsem docházela do mateřské školy zhruba na hodinu denně. V případě těchto činností je až nemožné napsat přesný odhad časové dotace pro budoucí aplikaci činností, jelikož ty ve většině případů vycházely ze spolupráce dětí s pedagogem. Některé činnosti bylo potřeba častěji opakovat, jiné byly z důvodu sníženého zájmu dětí zkráceny.

1. Jaké metody a formy nejvíce vyhovovaly dětem dané třídy?

Při realizaci tematických celků se nejlépe osvědčily praktické činnosti, a to zejména dramatické hry, ty povětšinou fungovaly v jakékoliv situaci. Slovní metoda vyprávění měla úspěch pouze za předpokladu, že děti byly více motivovány, nebo při proložení aktivními činnostmi. Také záleželo, ve které části byla využita, pokud byla zařazena na začátku, děti brzy ztrácely pozornost, při zařazení ve více napínavé části děje dokázaly aktivně naslouchat déle. Zato rozhovor a úvahy o problémech dětí zaujaly a někdy bylo obtížné se posunout s dějem dále.

2. K jakým problémovým situacím docházelo a jak byly řešeny? Jaký je návrh řešení podobné situace v další praxi?

Během realizace nastaly i problémové situace. Děti přijaly roli zlé osoby, až zapoměly dodržovat pravidlo, že hra nesmí bolet. Návrh řešení je vyjmout děti z role a pomoci jim si tak uvědomit, že ve skutečnosti neublízuje ona role, ale dotyčný v ní. Během hry děti nesmí zapomenout ani pravidla slušného chování, jestliže se chovají nesprávně během hry, je účinné dát dětem prostor pro nápravu, pokud si děti na řešení přijdou samy, je to efektivnější než pokárání či trest. Nastaly problémy i v oblasti citové stránky. Je nutné předem znát emoční stabilitu dětí pro zařazení her, kdy je obsahem hry i prožitek negativních emocí. Hrozilo i nálepkování dětí, to je vhodné řešit efektivní komunikací a pomoci upravit dětem výroky zamířené proti ostatním na obecné pojmenování nesprávného chování.

Držela jsem se zásady žádné z dětí do činnosti nenutit. Pro emotivně náročná témata (např. smrt matky) je vhodné nejprve dobře znát děti a jejich psychickou odolnost, stejně tak při práci s překvapením (některé děti se mohou cítit nejistě). Tato skutečnost se potvrdila při realizaci tajemného přesunu do tělocvičny, kdy došlo k tomu, že zdrženlivější děti odcházely z činnosti za paní učitelkou, na kterou jsou zvyklí. Když se

dá dětem prostor, jsou schopné si samostatně obohatit hry o vzdělávací prvky, jak ukázala např. stavba hradu s obohacením o slovní návod a procvičením prostorové orientace. Výhodou přenechání organizace činnosti na nich je, že jim to dodá sebedůvěru a pocítí důvěru i z mé strany.

3. Jak byly naplněny očekávané výstupy týkající se získaných poznatků?

Hlavní cíl poznání pověstí Brd byl naplněn. Z rozhovoru s dětmi plyne, že nyní mají poznatky o tom co je to pověst, jak vznikl název obce Strašice a Dobřív, proč se oblasti mezi nimi říká u Melmatěje, a že nejbližší zřícenina naší obce je Vimberk. Cíl probudit zájem o historii byl také naplněn, což je potvrzeno i rozhovorem s paní učitelkou. Děti byly během tematických celků všestranně rozvíjeny.

4. Jaké návrhy na doplnění programu z hodnocení vyplývají?

Doplnila bych více výtvarných činností, např. hrad z mouky – děti na černý papír nanesou lepidlo do tvaru hradu a následně posypou moukou

- výtvarné ztvárnění Hroznaty a Mileny – kresba postav, pokusit se vyjádřit charakter postavy (jaké oblečení asi nosí, jak se tváří, okolo zaznamenat věci co mají a nemají rády apod.)
- středověký trh – na velký balicí papír nakreslit stoly a na ně lepit vystřihané produkty z letáků, které bylo možné zakoupit v dané době

Ztvárnění Hroznaty s Milenou a středověký trh lze realizovat také jako kooperativní činnost, kdy děti budou ve skupinách po čtyřech tvořit.

ZÁVĚR

Tato práce se zabývala edukačním využitím pověstí Brdska v mateřských školách tohoto regionu. Již v RVP PV je ukotveno, že předškolní vzdělávání ukládá základy pro budoucí vzdělávání, a tak by byla škoda nevyužít potenciál pověstí pro vybudování zájmu dětí o historii a kraj, ve kterém žijí.

Cíl práce, vytvoření funkčního materiálu k poznávání pověstí pro předškolní děti, byl naplněn. Během ověřování funkčnosti vytvořených materiálů jsem si vyzkoušela metody, které mi skutečně vyhovovaly. Tato práce mi byla velice přínosnou, a to převážně nyní, kdy po mateřské dovolené budu opět nastupovat na pozici učitelky mateřské školy. Ověřila jsem si, jak funguje prožitková metoda práce v mateřské škole a celkové provázání činností příběhem. Dále jsem se díky této práci naučila nebát nejen slova evaluace a sebehodnocení, ale především jsem pochopila jejich smysl a důležitost v mé profesi, aby vzdělávání bylo co nejkvalitnější.

Sestavení tematických celků bylo pro mne náročné z důvodu nedostatku literatury k danému tématu. Existuje mnoho knih o činnostech vztahujících se k Velikonocům, Vánocům, říši hmyzu i dopravě, ovšem o krvežíznivých loupežnících, pomstychtivé sestře či duchu v lese nikoliv. Velkou inspirací pro mne byly přednášky, semináře, knihy a tipy na činnosti Mgr. Hany Švejdové, Mgr. Evy Svobodové a PaedDr. Aleny Váchové, které jsem obměňovala podle potřeb daného tématu. Přes potíže s nedostatkem literatury nelituji výběru tématu a budu se jím zabývat i v budoucnu. V netradičních tématech vidím zajímavou výzvu, a pokud někoho inspiroji a obdivovatelů pověstí v mateřských školách bude více, ráda si vyměním zkušenosti i tipy na další činnosti.

ZDROJE

BRDEK, Miroslav a Helena VYCHOVÁ. *Evropská vzdělávací politika: programy, principy a cíle*. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-86395-96-0.

HAVLOVÁ, Jana, HAVLÍNOVÁ, Miluše a Eliška VENCÁLKOVÁ, ed. *Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole: aktualizovaný modelový program podpory zdraví (dokument a metodika)*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-487-8.

KASÍKOVÁ, Hana. *Kooperativní učení, kooperativní škola*. Vydání 3., rozšířené a aktualizované. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0983-6.

KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola*. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1568-1.

KREJČOVÁ, Věra a Jana POCHE KARGEROVÁ. *Vzdělávací program Začít spolu: metodický průvodce pro I. stupeň základní školy*. Praha: Portál, 2003. Step by step (Portál). ISBN 80-7178-695-0.

KREJČOVÁ, Věra, Jana POCHE KARGEROVÁ a Zora SYSLOVÁ. *Individualizace v mateřské škole*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0812-9.

MAKAJ, Tomáš. *Pověsti středních Brd*. Hostivice: Baron, 2012. Brdská edice. ISBN 978-80-86914-52-7.

MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-039-5.

MERTIN, Václav a Ilona GILLERNOVÁ, ed. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Třetí vydání. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0977-5.

OPRAVILOVÁ, Eva. *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5107-8.

OPRAVILOVÁ, Eva a Vladimíra GEBHARTOVÁ. *Rok v mateřské škole: učebnice pro pedagogické obory středních, vyšších a vysokých škol*. Praha: Portál, 2003. Kurikulum předškolní výchovy. ISBN 80-7178-847-3.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2018 [cit. 2020-01-25]. Dostupné z WWW: <http://www.msmt.cz/file/45304/>

SVOBODOVÁ, Eva a Hana ŠVEJDOVÁ. *Metody dramatické výchovy v mateřské škole*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0020-8.

SVOBODOVÁ, Eva. *Obsah a formy předškolního vzdělávání*, JČU, České Budějovice, 2007

SVOBODOVÁ, Eva. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-774-9.

SYSLOVÁ, Zora. *Autoevaluace v mateřské škole: cesta ke kvalitě vzdělávání*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0183-0.

ŠMELOVÁ, Eva a Michaela PRÁŠILOVÁ. *Didaktika předškolního vzdělávání*. Praha: Portál, 2018. ISBN 978-80-262-1302-4.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

VLAŠÍN, Štěpán, ed. *Slovník literární teorie*. 2. rozš. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1984.

Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Brdy [online]. c2020 [citováno 9. 07. 2020]. Dostupný z WWW: <https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Brdy&oldid=18622645>

Zákony

Česko. Zákon č. 561 ze dne 10. 11. 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školní zákon) In: Sbíрка zákonů České republiky. 2004 částka 190 s. 10273 – 10274 dostupné také z https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=561/2004&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Česko Vyhláška č. 14 ze dne 29. 12. 2005 o předškolním vzdělávání In: Sbíрка zákonů České republiky. 2005 částka 4 s. 61 – 63 dostupné také z https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=14/2005&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

PŘÍLOHY

Fotografie připravené tělocvičny na činnost z pověsti Fabián

Fotografie z činnosti Obličej stromu

Ilustrační fotografie pozůstatků hradu Vimperk zdroj: Wikipedie.org